

Załącznik
do uchwały nr 277/19
Rady Miasta Torunia
z dnia 21 listopada 2019r.

**Program Działań Miasta Torunia
Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością**
na lata 2014 – 2023.
Aktualizacja

**Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi
pod względem swej godności i swych praw.**
Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Art. 1)

Opracowanie dokumentu:

Urząd Miasta Torunia

TORUŃ 2019

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	4
1. SŁOWO WSTĘPNE	4
2. PODSTAWA PRAWNA.....	5
3. WARTOŚCI I DEFINICJE	6
4. INFORMACJE PODSTAWOWE	9
II. Część diagnostyczna	10
1. DIAGNOZA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W TORUNIU	10
2. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W SYSTEMIE OPIEKI I EDUKACJI	18
3. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ	25
4. REHABILITACJA SPOŁECZNA	29
5. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ NA RYNKU PRACY.....	41
6. INFRASTRUKTURA FIZYCZNA I ZNOSZENIE BARIER KOMUNIKACYJNYCH.....	49
7. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I POMOC DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	57
8. ANALIZA SWOT	63
III. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	66
1. WIZJA	66
2. WYZWANIA STRATEGICZNE	67
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	69
4. KLUCZOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA	71
5. MONITORING I EWALUACJA.....	74
6. PODSUMOWANIE.....	74
7. SPIS TABEL I WYKRESÓW	75
IV. ZAŁĄCZNIK NR 1.....	77

I. WPROWADZENIE

1. SŁOWO WSTĘPNE

Dokument „Program Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2014 – 2020”, w związku z przepisami określającymi zagadnienia monitoringu i ewaluacji, został poddany kompleksowej aktualizacji, zarówno w części diagnostycznej, jak również planistycznej. Przedmiotowe opracowanie opisuje stan sektora związanego z osobami z niepełnosprawnością oraz określa konkretne działania rozwojowe z perspektywy roku 2019. Zasadniczo Program zakłada kontynuację kierunków lokalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnością jakie zostały wytyczone w dokumencie uchwalonym w 2014 roku. Główny zakres zmian odnosi się do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz otoczenia prawnego.

Celem Programu jest określenie zadań, poprzez realizację których może poprawić się sytuacja życiowa osób o ograniczonej sprawności w społeczności lokalnej, przy uwzględnieniu istniejących zasobów oraz możliwości Miasta Torunia w zakresie ich realizacji. Jednocześnie dalekosiężna wizja kładzie nacisk na podniesienie jakości życia osób z niepełnosprawnością oraz maksymalizację ich uczestnictwa w życiu społecznym ale również kulturalnym i gospodarczym.

Przy opracowywaniu Programu przyjęto założenia: stworzenie możliwości rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością, wyrównywanie szans życiowych osób z niepełnosprawnością, wykorzystanie lokalnego potencjału w procesie integracji osób z niepełnosprawnością ze społeczeństwem oraz doskonalenie systemu pomocy osobom z niepełnosprawnością.

Planując działania na rzecz osób z niepełnosprawnością uwzględniono ich interdyscyplinarny charakter. Wynika to z faktu, iż identyfikowane problemy osób z niepełnosprawnością dotyczą różnych wymiarów aktywności samorządu lokalnego i odnoszą się do sfery pomocy społecznej, a także zdrowia, edukacji, sportu, kultury, infrastruktury i architektury.

2. PODSTAWA PRAWNA

Podstawą prawną do opracowania i realizacji Programu Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością na lata 2014 – 2023 jest:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, która stoi w obronie praw i wolności osób z niepełnosprawnością, określająca zasady jakimi powinna kierować się władza ustawodawcza, wykonawcza i samorządy terytorialne działające na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością (art. 68, art. 69).
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2019, poz. 1172 i 1696), w której zgodnie z art. 35a ust. 1 do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja, zgodnie ze strategią rozwoju województwa, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.
3. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2019, poz. 1696).
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2019 r., poz. 511 i 1815).
5. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (MP 1997 nr 50 poz. 475).

3. WARTOŚCI I DEFINICJE

U podstaw zaktualizowanego „Programu Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością na lata 2014-2023. Aktualizacja” leży powszechne uznanie katalogu wartości wspólnych i wyznawanych zarówno przez wspólnotę samorządową, jak również wszystkich mieszkańców Miasta Torunia:

- wszelkie działania na rzecz osób z niepełnosprawnością powinny być podejmowane z poszanowaniem suwerenności jednostki i jej prawa do dokonywania samodzielnych wyborów życiowych;
- osoby z niepełnosprawnością mają prawo do uzyskania niezbędnej pomocy umożliwiającej wyrównanie zmniejszonych wskutek niepełnosprawności szans w korzystaniu z przysługujących im praw;
- osoby z niepełnosprawnością mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz do korzystania na zasadzie równości z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli, bez względu na rodzaj, przyczynę i stopień niepełnosprawności.

Kluczowe definicje:

- Niepełnosprawność - oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania.
- Osoba niepełnosprawna - w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - to osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:
 - a. o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności(lekki, umiarkowany, znaczny),
 - b. o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów,
 - c. o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia.
- Stopnie niepełnosprawności – oznacza to ustalone trzy stopnie niepełnosprawności
 - znaczny, umiarkowany, lekki, które stosuje się do realizacji celów określonych

w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

- Znaczny stopień niepełnosprawności – oznacza ustalenie stopnia niepełnosprawności dla osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
- Umiarkowany stopień niepełnosprawności – oznacza ustalenie stopnia niepełnosprawności dla osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
- Lekki stopień niepełnosprawności – oznacza ustalenie stopnia niepełnosprawności dla osoby o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.
- Niezdolność do samodzielnej egzystencji – oznacza to naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspakajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.
- Osoba niepełnosprawna bezrobotna lub niepełnosprawna poszukująca pracy – oznacza osobę niepełnosprawną bezrobotną lub niepełnosprawną poszukującą pracy w rozumieniu przepisów o zatrudnianiu i przeciwdziałaniu bezrobociu.
- Rehabilitacja osób niepełnosprawnych – oznacza zespół działań w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

- Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnością – oznacza ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.
- Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych – oznacza umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenia w życiu społecznym.
- Uczestnictwo osoby niepełnosprawnej w życiu społecznym – oznacza możliwość pełnienia ról społecznych oraz pokonywania barier, w szczególności psychologicznych, architektonicznych, urbanistycznych, transportowych i w komunikowaniu się.
- Organizacje pozarządowe – oznaczają podmioty w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- Wyrównywanie szans oznacza proces, dzięki któremu różne systemy i instytucje istniejące w społeczeństwie i środowisku takie jak usługi, różne formy działań, informacja i dokumentacja, są powszechnie dostępne dla wszystkich, a zwłaszcza dla osób z niepełnosprawnością.
- Zasada równych praw oznacza, że potrzeby każdej jednostki są jednakowo ważne, że potrzeby te muszą stanowić podstawę planowania życia w społeczeństwie oraz, że wszystkie zasoby muszą być wykorzystane w taki sposób, aby zapewnić każdej jednostce równe szanse udziału.

4. INFORMACJE PODSTAWOWE

1. Adresaci Programu:

Adresatami programu są osoby z niepełnosprawnością, ich rodziny, opiekunowie i mieszkańcy Miasta Torunia oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnością, jednostki organizacyjne Gminy Miasta Toruń, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia, placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz oświatowe kształtujące osoby z niepełnosprawnością.

2. Miejsce realizacji Programu:

Obszar Gminy Miasta Toruń

3. Realizator Programu i Partnerzy:

Samorząd Gminy Miasta Toruń, jego jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, media, pracodawcy i inne podmioty działające na rzecz osób z niepełnosprawnością.

4. Sposoby finansowania Programu:

- Budżet gminy;
- Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Środki Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy Unii Europejskiej;
- Środki pozabudżetowe pochodzące z funduszy publicznych, prywatnych i pracodawców.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. DIAGNOZA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W TORUNIU

W przedmiotowym rozdziale podjęto próbę przybliżenia liczby i struktury osób z niepełnosprawnością w Toruniu oraz wskazania prawdopodobnych trendów, które będą w najbliższych latach oddziaływały na zmiany w tym zakresie. Nie jest to jednak zadanie proste, ponieważ w Polsce istnieje problem związany z pozyskaniem danych jednorodnych metodologicznie, które agregowane byłyby w regularnych odstępach czasu i pozwalały na dokładne określenie wielkości i struktury populacji osób z niepełnosprawnością. Dlatego chcąc przybliżyć liczbę i strukturę osób z niepełnosprawnością w mieście posłużono się m.in. danymi pozyskanymi w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. (NSP), danymi zaprezentowanymi w dokumencie pn. „Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r.” oraz danymi agregowanymi przez jednostki Urzędu Miasta Torunia.

Według danych NSP z 2011 r. populacja osób z niepełnosprawnością w Polsce wynosiła około 4,7 mln osób (12,2% ogółu ludności kraju). Podobny odsetek stanowiły osoby z niepełnosprawnością w województwie kujawsko-pomorskim oraz powiecie toruńskim. Odsetek osób z niepełnosprawnością w Toruniu był natomiast wyższy i wynosił 14,7% ogółu mieszkańców miasta, co stanowiło wówczas około 30 tys. mieszkańców.

Tabela 1 Statystyki osób z niepełnosprawnością - NSP 2011

	Liczba mieszkańców	Liczba osób z niepełnosprawnością (razem)	% osób z niepełnosprawnością w populacji
Polska	38 609 399	4 697 048	12,2%
Województwo kujawsko-pomorskie	2 092 977	264 313	12,6%
Powiat toruński	79 897	10 393	13,0%
Toruń	204 660	30 099	14,7%

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego, Narodowy Spis Powszechny 2011, dostęp maj 2019 r.

Wśród osób z niepełnosprawnością ujętych w Narodowym Spisie Powszechnym w 2011 w Toruniu, około 22 tys. (75% ogółu osób z niepełnosprawnością i 11% mieszkańców miasta)

stanowiły osoby z niepełnosprawnością prawną (około 3,1 mln osób w Polsce, tj. 66% ogółu z niepełnosprawnością). Kolejnych blisko 8 tys. osoby z niepełnosprawnością biologiczną (osoby deklarujące jedynie ograniczoną zdolność do wykonywania określonych czynności, bez posiadania orzeczenia prawnego).

Wśród osób z niepełnosprawnością w Toruniu blisko 1/4 stanowiły osoby z niepełnosprawnością prawną o stopniu niepełnosprawności znacznym (5 tys. osób). Grupa osób z niepełnosprawnością prawną o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym lub lekkim wynosiła po około 8 tys. osób, co stanowiło łącznie ponad 70% populacji osób z niepełnosprawnością. Pozostałe osoby nie posiadały ustalonego stopnia niepełnosprawności. W strukturze wiekowej osób z niepełnosprawnością dominowały osoby w wieku produkcyjnym (49%) i poprodukcyjnym (45%). Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły zaledwie (6%) ogółu osób z niepełnosprawnością.

Z kolei wyniki badań prezentowanych w publikacji „Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r.” wskazują, że pod koniec 2014 r. prawne orzeczenie o niepełnosprawności w Polsce posiadało ponad 3,8 mln mieszkańców tj. około 10% populacji kraju, natomiast łączny odsetek osób z niepełnosprawnością w Polsce wynosił 12,9%. Dla porównania w całym województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wynosił 13,3% mieszkańców (łącznie), przy czym niepełnosprawność najczęściej dotyczyła osób powyżej 70 roku życia (44,3%) oraz osób w wieku 50-69 lat (23,0%).¹

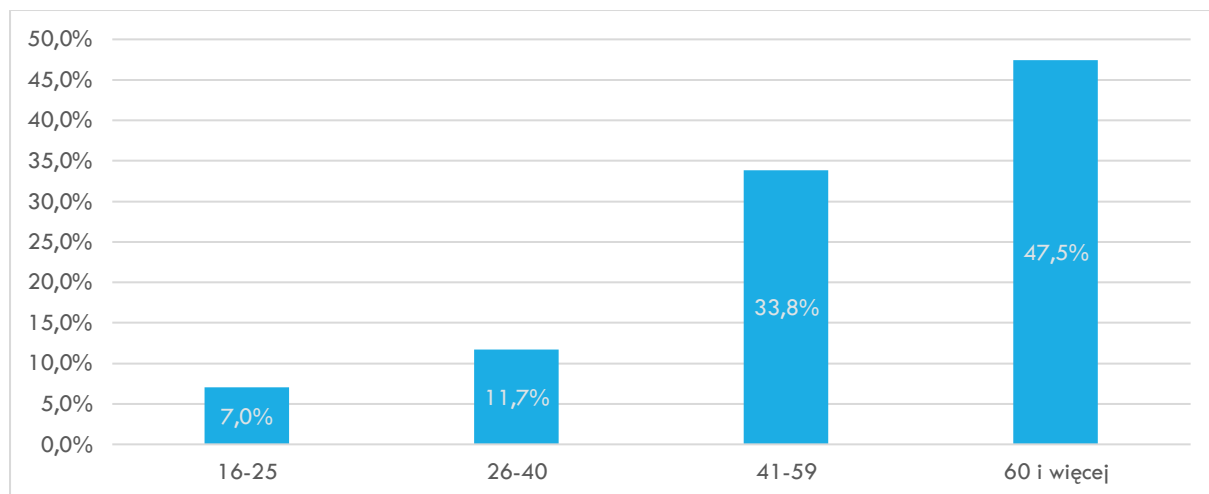
W odniesieniu do powyższego można zatem przyjąć, iż szacunkowy odsetek osób z niepełnosprawnością w Toruniu wynosi około 13% ogółu mieszkańców miasta (202 tys. mieszkańców w 2018 r. wg. danych GUS oraz 182 tys. wg danych UMT), co w liczbach bezwzględnych wynosi około 23-26 tys. osób.

Uzupełnienie prezentowanych powyżej danych szacunkowych stanowią dane udostępnione przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu, z których wynika, iż liczba osób zaliczonych do osób z niepełnosprawnością powyżej 16 r.ż. zarejestrowanych w systemie Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Osób z Niepełnosprawnością (SI EKSMON) w Toruniu w latach 2013-2018 wynosiła łącznie 9 654 osoby. W grupie tej blisko połowę (47,45%) stanowiły osoby powyżej 60 roku życia, mniej więcej co trzecia osoba to osoba

¹ Źródło: „Stan zdrowia ludności Polski 2014”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016, str. 108-112

w przedziale wiekowym 41-59 lat. Osoby z najmłodszej grupy wiekowej (16-25) stanowiły około 7% osób z niepełnosprawnością w mieście. Dane te korelują z danymi zgromadzonymi w trakcie NSP w 2011 r. i wskazują na istnienie powiązania między wiekiem mieszkańców a odsetkiem osób z niepełnosprawnością.

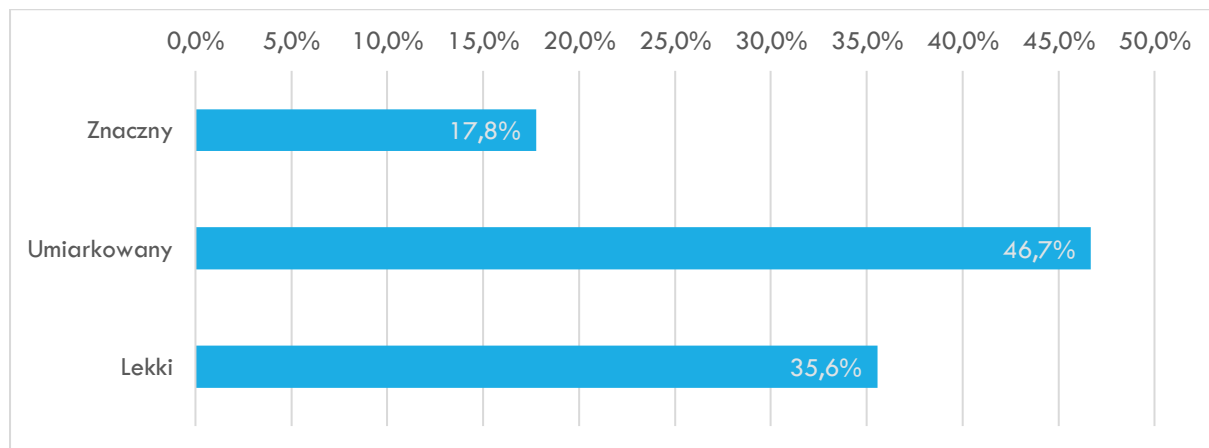
Wykres 1 Struktura wiekowa osób z niepełnosprawnością w Toruniu w roku 2018

Źródło: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

W strukturze osób z niepełnosprawnością w Toruniu pod względem stopnia niepełnosprawności blisko połowę stanowią osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym (4 506 osób – 46,7%). Mniej więcej co trzecia z osób z niepełnosprawnością to osoba z niepełnosprawnością w stopniu lekkim (3 432 osoby – 35,6%). Około 18% stanowią natomiast osoby z niepełnosprawnością w stopniu znacznym (1 716).

Wykres 2 Struktura osób z niepełnosprawnością w Toruniu według stopnia niepełnosprawności w roku 2018

Źródło: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

W poniższym zestawieniu zaprezentowane zostały dane dotyczące przyczyn niepełnosprawności mieszkańców Torunia. Liczba podanych przyczyn niepełnosprawności jest wyższa od liczby osób z niepełnosprawnością ogółem, ponieważ zestawienie obejmuje wszystkie przyczyny występowania niepełnosprawności łącznie z przyczynami współwystępującymi.

Przyczyny niepełnosprawności mieszkańców Torunia można podzielić na 3 grupy:

1. Najczęstsza – związana z chorobami narządu ruchu (34,56%),
2. Częsta – do której można zaliczyć choroby układu krążenia (14,71% ogółu przyczyn), choroby psychiczne (12,75%) oraz choroby neurologiczne (12,45%).
3. Sporadyczna – wśród których znajdują się między innymi zaburzenia głosu, mowy i słuchu (6,35%), choroby narządu wzroku (3,08%), choroby układu moczowo-płciowego (2,31%) oraz schorzenia skategoryzowane jako inne, w tym endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego (8,14%) .

Tabela 2 Przyczyny niepełnosprawności mieszkańców Torunia – stan na 2018 r.

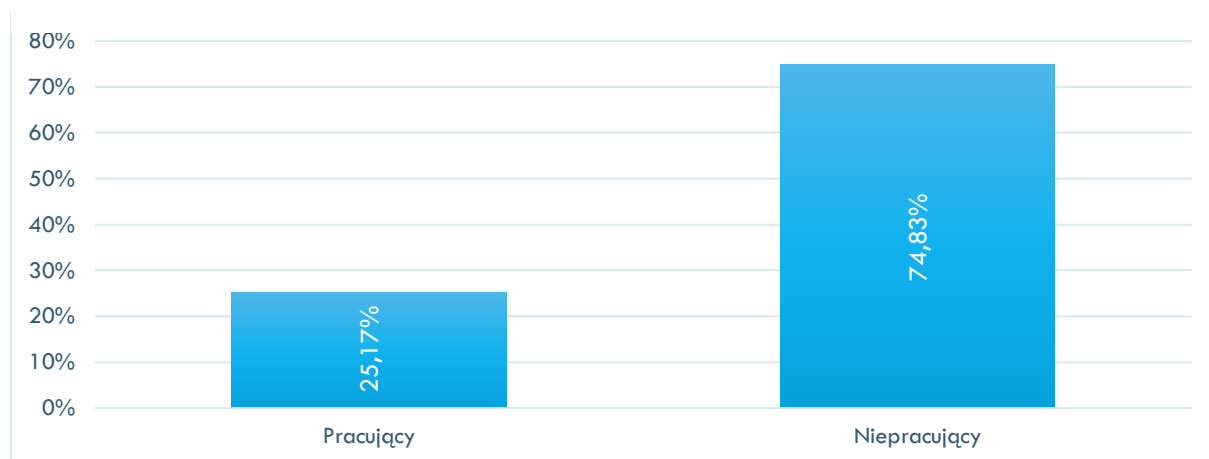
Symbol i kod przyczyny niepełnosprawności	Liczba osób	% osób
05-R choroby narządu ruchu	4397	34,56%
07-S choroby układu oddechowego i krążenia	1872	14,71%
02-P choroby psychiczne	1 622	12,75%
10-N choroby neurologiczne	1584	12,45%
11-I inne w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	1036	8,14%
03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	808	6,35%
04-O choroby narządu wzroku	393	3,08%
09-M choroby układu moczowo-płciowego	295	2,31%
08-T choroby układu pokarmowego	263	2,06%
06-E epilepsja	255	2,00%
01-U upośledzenie umysłowe	146	1,14%
12-C całościowe zaburzenia rozwojowe	50	0,30%

Źródło: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Z danych Miejskiego Zespołu ds. Orzecznictwa o Niepełnosprawności w Toruniu wynika, iż zaledwie 25,17% osób z niepełnosprawnością (2 430) podejmuje pracę zarobkową (dane te

oparte są o deklaracje samych osób z niepełnosprawnością). Odsetek pracujących osób z niepełnosprawnością utrzymuje się na podobnym poziomie od lat 2010-2012, w którym wynosił około 27%.

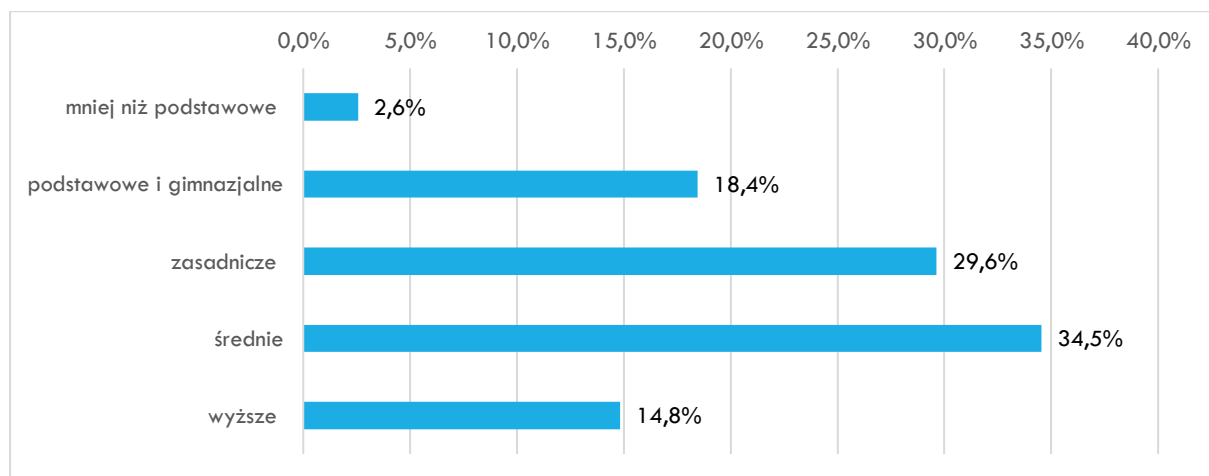
Wykres 3 Odsetek pracujących i niepracujących osób z niepełnosprawnością – stan na 2018 r.

Źródło: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Liczba osób z niepełnosprawnością w Toruniu pod względem płci utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W grupie osób z niepełnosprawnością znajduje się niemal identyczna liczba kobiet (4 824) jak i mężczyzn (4 820). Natomiast pod względem wykształcenia, wśród osób z niepełnosprawnością co trzecią stanowi osoba z wykształceniem średnim (3 334). Kolejnych 29% stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Ponadto mniej więcej 15% osób z niepełnosprawnością legitymuje się wykształceniem wyższym. Co piąta posiada wykształcenie podstawowe, gimnazjalne (18%) lub niższe (2%).

Wykres 4 Struktura wykształcenia osób z niepełnosprawnością w Toruniu – stan na 2018 r.

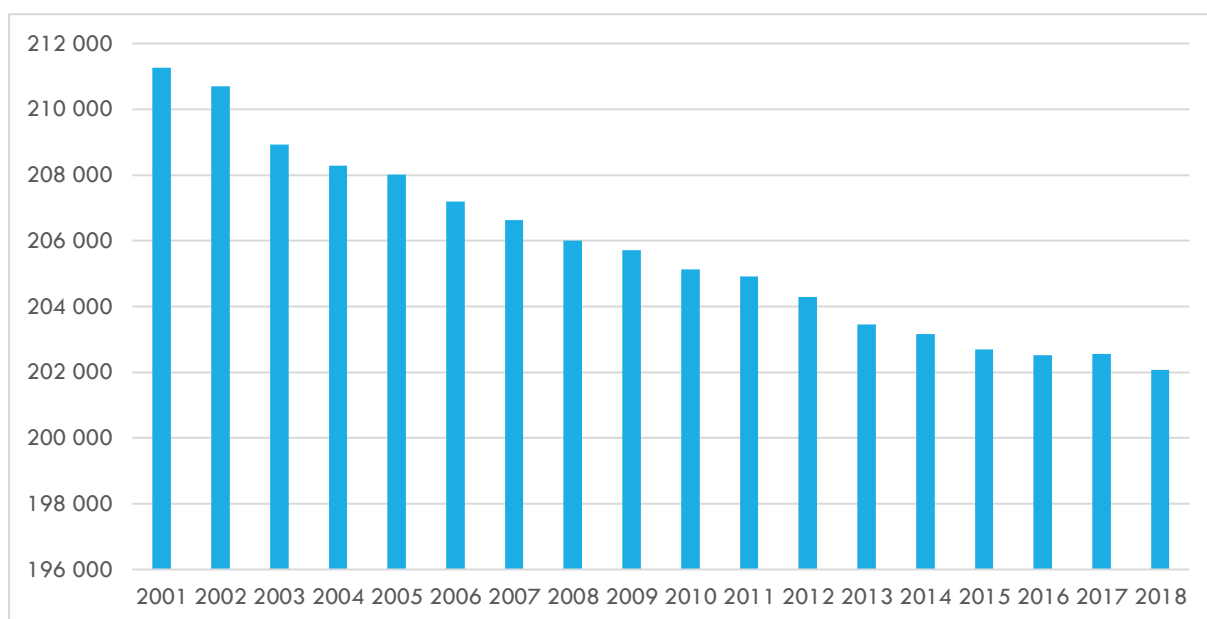

Źródło: Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Biorąc pod uwagę zaprezentowane w rozdziale dane, istotne jest także przedstawienie prawdopodobnych prognoz i zmian dotyczących liczby i struktury osób z niepełnosprawnością, jakie mogą pojawić się w kolejnych latach w Toruniu.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba mieszkańców Torunia w roku 2018 wynosiła około 202 tys. Pod względem liczby mieszkańców Toruń odnotowuje stałą tendencję spadkową, obserwowaną od roku 2001, w którym to GUS odnotował liczbę mieszkańców miasta na poziomie 211 tys².

Wykres 5 Liczba mieszkańców Torunia w latach 2001-2018

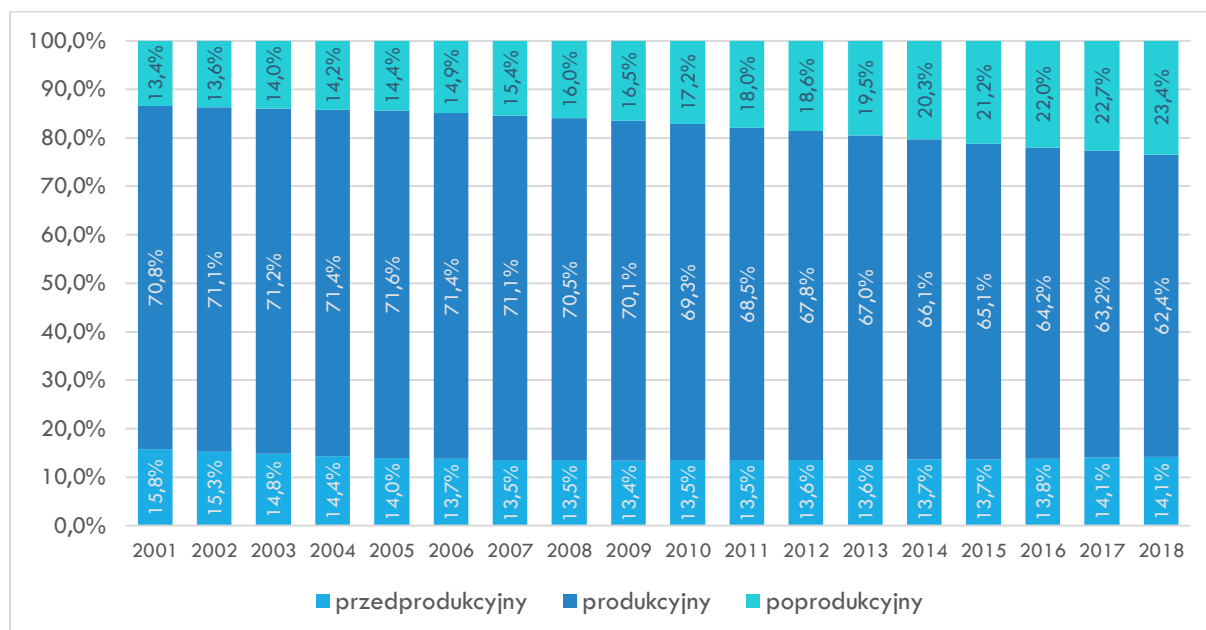

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, dostęp maj 2019

Wraz z notowanym spadkiem liczby mieszkańców, obserwuje się istotną zmianę struktury wiekowej mieszkańców. Znacząco wzrasta odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, który w chwili obecnej zbliża się do poziomu 1/4 ogółu mieszkańców oraz maleje odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Według prognoz GUS sytuacja ta w kolejnych latach będzie nabierała na sile i w okolicach roku 2050 łączny odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w mieście wyniesie około 1/3 ogółu mieszkańców.

² Co prawda statystyki ewidencji ludności Urzędu Miasta Torunia odnotowały, iż w dniu 31 marca 2019 r. liczba stałych mieszkańców miasta wynosiła 182 009, a liczba osób zameldowanych na pobyt czasowy 8 481². Jednakże w opracowaniu zdecydowano się na wykorzystanie danych GUS ze względu na dostęp do danych przekrojowych oraz prognoz ludnościowych dla miasta.

Wykres 6 Struktura wiekowa mieszkańców Torunia 2001-2018

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, dostęp maj 2019

Odnosząc się do zgromadzonych informacji można zakładać, iż stopniowe starzenie się społeczności miasta w nieodległej przyszłości będzie skutkowało koniecznością wprowadzenia zmian w systemie opieki społecznej i wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Stanie się tak ponieważ, wraz ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60 i więcej lat) przybywało będzie osób wymagających opieki, co będzie skutkowało koniecznością zwiększania nakładów na ten cel. Osoby te już w chwili obecnej stanowią mniej więcej połowę osób z niepełnosprawnością w mieście. Starzenie się demograficzne miasta spowoduje zatem, iż odsetek osób w wieku 60 i więcej lat w strukturze osób z niepełnosprawnością znacząco wzrośnie, wobec czego miasto stanie przed koniecznością wyboru między rozbudową i utrzymywaniem kosztownego systemu opieki stacjonarnej/instytucjonalnej, lub podjęcia działań z zakresu rozwijania form opieki pozainstytucjonalnej i wspierania opiekunów osób zależnych.

Kluczowe informacje

- Brak spójnego systemu agregowania danych na temat liczby osób z niepełnosprawnością w Polsce, który uniemożliwia jednoznaczne oszacowanie liczby osób z niepełnosprawnością oraz zmian zachodzących w obrębie ich struktury. Statystyki miejskie pozwalają na określenie zaledwie fragmentu realnej skali problemu niepełnosprawności.
- Wśród osób z niepełnosprawnością w Toruniu, znajduje się taki sam odsetek kobiet jak i mężczyzn. Niemal połowa osób z niepełnosprawnością, to osoby z niepełnosprawnością

w stopniu umiarkowanym. Co piąta to osoba niepełnosprawna w stopniu znacznym, a około 1/3 w stopniu lekkim.

- Blisko połowa osób z niepełnosprawnością w Toruniu, to osoby po 60 roku życia. Ich liczba w kolejnych latach będzie gwałtownie rosła. Wskazuje to także, iż większość osób z niepełnosprawnością, to osoby z niepełnosprawnością nabytą.
- Najczęściej wśród przyczyn niepełnosprawności występują niepełnosprawności ruchowe (około 1/3 ogółu). Kolejnymi przyczynami są: choroby układu krążenia (14,71% ogółu przyczyn), choroby psychiczne (12,75%) oraz choroby neurologiczne (12,45%).
- Zaledwie 1/4 osób z niepełnosprawnością deklaruje, iż podejmuje pracę zawodową. Stan ten utrzymuje się od wielu lat.
- Niekorzystne zmiany demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa będą skutkowały koniecznością zwiększenia nakładów na działania wspierające osoby starsze i z niepełnosprawnością.

2. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W SYSTEMIE OPIEKI I EDUKACJI

“Zasada 7 - Dziecko ma prawo do nauki; nauka ta jest bezpłatna i obowiązkowa, przynajmniej w zakresie szkoły podstawowej. Dziecko powinno otrzymać takie wychowanie, które podnosi jego kulturę ogólną i umożliwia mu, w warunkach równych szans, rozwinięcie swych zdolności, wyrobienie zdrowego rozsądku oraz poczucia odpowiedzialności moralnej i społecznej, a także stanie się pożyteczną jednostką społeczeństwa (...)

Zasada 7, Deklaracja Praw Dziecka, ONZ (1959)

Polityka lokalna polegająca na zintegrowanych działaniach, mających na celu włączenie osób z niepełnosprawnością w funkcjonalny system życia społecznego jest konsekwencją wdrażania wartości wynikłych zarówno z Konstytucji RP, jak również systemów i dokumentów o znaczeniu międzynarodowym, proklamowanych przez ONZ: Deklaracji Praw Dziecka z roku 1959, Konwencji o Prawach Dziecka z roku 1989 i Konwencji o Prawach Osób Z niepełnosprawnością z roku 2006.

Artykuł 28 Konwencji o Prawach Dziecka za kluczowe uznaje prawo dziecka do nauki i w celu stopniowego realizowania tego prawa na zasadzie równych szans. Artykuł 29 natomiast wskazuje, że nauka dziecka powinna być w istotny sposób ukierunkowana na rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka.

Uznanie prawa osób z niepełnosprawnością do edukacji stanowi natomiast clou Artykułu 24 Konwencji o Prawach Osób z Niepełnosprawnością. Mając na celu realizację tego prawa bez jakiegokolwiek formy dyskryminacji i na zasadach równości, konieczne jest wypracowanie i zagwarantowanie systemu edukacji integracyjnej na wszystkich etapach edukacyjnych. Dzięki temu osoby z niepełnosprawnością nie będą wykluczane z powszechnego systemu edukacyjnego ze względu na swoją niepełnosprawność, będą miały dostęp do bezpłatnej edukacji integracyjnej, na dobrym poziomie, na równych zasadach z innymi obywatelami w społeczności, w której żyją oraz zostaną wprowadzone racjonalne dostosowania do szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnością. Co również ważne, osoby z niepełnosprawnością otrzymają wsparcie, w ramach powszechnego systemu edukacyjnego, umożliwiające ich efektywne kształcenie.

W przypadku polskiego systemu oświaty wypracowano strategię oświatową, opartą na dwóch priorytetach. Pierwszy to tzw. edukacja włączająca, której celem jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich osób uczących się poprzez zapewnienie im warunków do rozwijania

indywidualnego potencjału, tak by w przyszłości umożliwić im pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne. Model ten wdrażany jest również w toruńskich placówkach oświatowych, co umożliwia działania skierowane na wyposażenie uczniów w niezbędne kompetencje postrzegane jako cenny zasób rozwoju społecznego. To systemowe podejście do edukacji nastawione jest na dostosowanie wymagań edukacyjnych, warunków nauki i organizacji kształcenia do potrzeb i możliwości każdego ucznia, jako pełnoprawnego uczestnika procesu kształcenia. Drugi - czyli szkoła ogólnodostępna, otwarta na potrzeby i możliwości każdego ucznia, realizująca założenia edukacji włączającej. Szkoła zapewniająca każdemu uczniowi warunki do rozwoju i pełnego uczestnictwa w procesie kształcenia i wychowania oraz życiu społecznym szkoły. Zgodnie z opracowanymi przez UNESCO rekomendacjami w zakresie kształcenia, kluczowym pojęciem jest Włączenie - rozumiane jako to proces, który pomaga pokonywać bariery ograniczające obecność, uczestnictwo i osiągnięcia uczniów. Dlatego też - zgodnie z polityką Ministerstwa Edukacji Narodowej - uczniowie z niepełnosprawnościami mają mieć zapewnione zajęcia organizowane z klasą, indywidualnie lub w małej grupie.

Dlatego też baza oświatowo-edukacyjna, jaką posiada miasto Toruń (o czym informuje na stronie internetowej UM) składa się z:

- 17 przedszkoli i 25 oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych w miejscowych szkołach podstawowych;
- 30 Szkół Podstawowych (w tym 2 szkoły podstawowe specjalne: 19 i 26);
- 29 szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych (w tym Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy Nr 26);
- Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, której celem jest wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, przy współpracy realizowanej z lokalnymi placówkami doskonalenia nauczycieli i Biblioteką Pedagogiczną w Toruniu.

Zróżnicowanie oferty i jej dostępność umożliwia realizację zalecanej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej polityki edukacyjnej, w której „priorytetem jest, by uczeń ze specjalnymi

potrzebami edukacyjnymi miał takie wsparcie w szkole, które będzie dostosowane do jego potrzeb”.³

W Toruniu GMT prowadzi 69 jednostek zlokalizowanych w 73 budynkach (budynki szkolne, internaty, hale sportowe), z czego:

- 22 budynki posiadają windę;
- 38 budynków posiada podjazd;
- 11 budynków posiada platformę/podnośnik;
- 33 budynki mają przystosowane toalety do osób z niepełnosprawnością;
- 11 innych udogodnień, w tym: plac zabaw, przedszkole zlokalizowane na parterze budynku, winda do wody (basen) na pływalni.

Na terenie miasta Torunia wszystkie dzieci i młodzież, również te ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, mają możliwość realizowania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki w szkole. Obowiązek szkolny uregulowany jest w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Zgodnie z art. 35 ust. 2 obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia.

Od 1 września 2019 roku obowiązek szkolny spełniony będzie po ukończeniu 8-letniej szkoły podstawowej (do tej pory obowiązek ten był spełniany również po ukończeniu gimnazjum). Dla uczniów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami stwarza się możliwość wydłużenia obowiązku szkolnego do 16. roku życia na poziomie szkoły podstawowej, do 21. roku życia na poziomie gimnazjum i do 24. roku życia na poziomie szkoły ponadpodstawowej (art.15 zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 1993 r. (Dz. Urz. MEN Nr 9 poz. 36) w sprawie zasad organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, kształcenia tych uczniów w ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach i placówkach publicznych, zasad organizacji kształcenia specjalnego i integracyjnego). Za spełnianie obowiązku szkolnego uznaje się także udział dzieci/młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim w przedziale

³ <https://www.gov.pl/web/edukacja/organizacja-ksztalcenia-uczniow-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi-dzialania-men-skierowane-do-dzieci-i-mlodziezy-z-niepelnosprawnosciami>

wiekowym od 3 do 25 lat w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych (art. 16 ust. 7 ustawy o systemie oświaty i Dz. U. z 1997 r. Nr 14 poz. 76)⁴.

Jak wynika z danych pozyskanych z Wydziału Zdrowia UM Torunia, wzrasta liczba dzieci i młodzieży wykazująca potrzeby kształcenia specjalnego. Przyrost osób wykazujących potrzebę kształcenia specjalnego na wszystkich szczeblach edukacji łącznie, w ciągu ostatnich 3 lat wyniósł 10,19%.

Mimo, iż w liczbach bezwzględnych liczba dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego realizujących edukację przedszkolną w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych prowadzonych przez GMT w latach 2016-2018 nie uległa znaczącej zmianie, wzrost ten był największy spośród wszystkich szczebli edukacji i wyniósł 11,25%.

Podobna tendencja zauważalna jest w przypadku łącznej liczby uczniów szkół podstawowych, ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych legitymujących się orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W przeciągu trzech lat ich liczba wzrosła o 6,58%. Co istotne, tendencja progresywna widoczna jest w szczególności na podstawowym i gimnazjalnym etapie kształcenia (wzrost o 7,7%). Inaczej rzecz ma się w przypadku danych, dotyczących uczniów z placówek ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych. Tu w skali trzech lat różnice są niemal niewidoczne.

Tabela 3 Liczba dzieci i uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w latach 2016-2018

Etap edukacji	2016	2017	2018
Liczba dzieci (przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach)	80	86	89
Liczba uczniów (ogółem)	562	575	599
w tym uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych	454	463	489
w tym uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych	108	112	110
Razem	642	661	688

Źródło: Urząd Miasta Torunia

Widoczny spadek zaobserwować można natomiast w obszarze wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, czyli działań, którymi obejmowane są dzieci z niepełnosprawnością oraz ich rodziny od chwili stwierdzenia u dziecka niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole.

⁴ <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/2529>

Podstawą jest opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydana przez zespół działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju mogą być organizowane w publicznych i niepublicznych placówkach do tego uprawnionych, w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu. W przypadkach uzasadnionych potrzebami dziecka i jego rodziny miesięczny wymiar godzin zajęć w ramach wczesnego wspomagania może być wyższy niż 8 godzin. Zwiększenie liczby godzin wymaga zgody organu prowadzącego jednostkę systemu oświaty, w której dziecko realizuje zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju. Liczba dzieci w tej kategorii zmniejszyła się o 12,43%.

Tabela 4 Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganiem rozwoju w latach 2016-2018

Rok	Liczba osób
2016	162
2017	173
2018	142

Źródło: Urząd Miasta Torunia

W Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, stanowiącej integralny element systemu edukacyjno-oświatowego, zatrudnionych jest 38 osób na 36 etatach pedagogicznych. Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej, udzielają dzieciom, od momentu urodzenia, i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. W ramach realizacji zadań własnych PP-P w Toruniu objęta działaniami łącznie 4 786 osób, z czego 63,35% stanowiły dzieci i młodzież szkolna.

Tabela 5 Osoby objęte działalnością diagnostyczną przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Toruniu wg rodzaju diagnoz – stan na 2018 r.

Rodzaj diagnoz	Liczba osób
badania psychologiczne	2335
badania pedagogiczne	2089
badania logopedyczne	362

Źródło: Urząd Miasta Torunia

Aż 58,64% odbiorców działań Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Toruniu stanowią uczniowie szkół podstawowych, drugą z kolei grupę stanowią dzieci w wieku przedszkolnym.

Tabela 6 Osoby objęte działalnością według grup dzieci objętych wsparciem – stan na 2018 r.

Grupy objęte wsparciem	Liczba osób
do 3. r. życia	149
w wieku przedszkolnym	596
uczniowie szkół podstawowych	1 778
uczniowie klas gimnazjalnych	257
uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	252
łącznie przyjęto (dzieci i młodzieży)	3 032

Źródło: Urząd Miasta Torunia

Dowóz dzieci/uczniów z niepełnosprawnością do przedszkoli i szkół.

Od 01.01.2019 r. ustawa o finansowaniu zadań oświaty, obowiązuje art. 35 ust. 4 według którego dotacja przekazana na uczniów i wychowanków posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz uczniów oddziałów integracyjnych w szkołach może być wykorzystana wyłącznie na pokrycie wydatków związanych z realizacją zadań związanych z organizacją kształcenia specjalnego. Co ważne, bezpłatny transport i opiekę niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży gmina może zorganizować również w przypadkach, w których przepisy prawa oświatowego nie wskazują takiego obowiązku.

Przepisy warunkujące organizację bezpłatnego dowozu lub zwrotu kosztów dowozu do placówek oświatowych przez gminę w roku szkolnym 2017/2018 określone zostały przez ustawę Prawo oświatowe z dnia 14.XII.2016 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 59). Artykuł 32 ust. 5 i 6 dot. dowozu dzieci przedszkolnych, natomiast artykuł 39 ust. 2, 3, 4 i 5 dzieci i młodzieży szkolnej.

W rezultacie w roku 2017 GMT zawarła:

- 16 umów z rodzicami/opiekunami dzieci/uczniów posiadających orzeczenia o niepełnosprawności lub kształceniu specjalnym, na pokrycie kosztów dowozu dziecka/ucznia do przedszkola lub szkoły prywatnym samochodem osobowym.
- 157 umów z rodzicami/opiekunami dzieci/uczniów posiadających orzeczenia o niepełnosprawności lub kształceniu specjalnym na pokrycie kosztu biletu na okaziciela

wydanego przez Miejski Zakład Komunikacji w Toruniu, dla osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem/ucniem dowożonym do przedszkola lub szkoły.

W roku 2018 natomiast:

- 19 umów z rodzicami/opiekunami dzieci/uczniów posiadających orzeczenia o niepełnosprawności lub kształceniu specjalnym, na pokrycie kosztów dowozu dziecka/ucnia do przedszkola lub szkoły prywatnym samochodem osobowym.
- 123 umów z rodzicami/opiekunami dzieci/uczniów posiadających orzeczenia o niepełnosprawności lub kształceniu specjalnym na pokrycie kosztu biletu na okaziciela wydanego przez Miejski Zakład Komunikacji w Toruniu, dla osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem/ucniem dowożonym do przedszkola lub szkoły.

Kluczowe informacje

- W Toruniu trwają działania związane z wdrożeniem zapisów polskiej strategii oświatowej, opartej na założeniach edukacji włączającej oraz ogólnodostępnej. Wobec powyższego podejmowane są działania zmierzające do stopniowego dostosowywania kolejnych budynków edukacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- W ostatnich 3 latach obserwuje się stałą tendencję wzrostową w zakresie liczby i odsetka dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W latach 2016-2018 wzrost ten wyniósł 10,25% względem stanu z 2016 r. Najwyższy wzrost odnotowano w placówkach przedszkolnych (o 11,25%). Najniższy w placówkach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych.
- Biorąc pod uwagę fakt, iż obserwuje się stałą tendencję wzrostową odsetka dzieci i młodzieży w przedszkolach i placówkach szkolnych wymagających kształcenia specjalnego, konieczne będą dalsze nakłady finansowe na dostosowywanie budynków, infrastruktury szkolnej oraz personelu do potrzeb i możliwości dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
- Obserwuje się stopniowy spadek liczby dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju. W latach 2016-2018 spadek ten wyniósł 12,43%.
- Utrzymuje się względnie stała tendencja w zakresie liczby umów dotyczących dowozów uczniów/dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub kształcenia specjalnego w zakresie pokrycia kosztów dojazdów do szkół.

3. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ

“Państwa-Strony uznają prawa osób z niepełnosprawnością do ochrony socjalnej oraz korzystania z tego prawa bez dyskryminacji wynikającej z niepełnosprawności, oraz podejmą odpowiednie kroki, aby zabezpieczyć i promować egzekwowanie tych praw (...)

Art. 28 p.2 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnością, ONZ (2006)”

Kluczową instytucją z zakresu wspierania osób i rodzin, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej w Toruniu jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (MOPR). Pomoc udzielana jest m.in. w sytuacjach: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, a także przemocy w rodzinie, zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowych. MOPR realizuje działania m.in. poprzez pomoc w doprowadzeniu do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia, a także umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym.

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami prawa, prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom lub rodzinom, które spełniają jednocześnie dwa warunki tj.

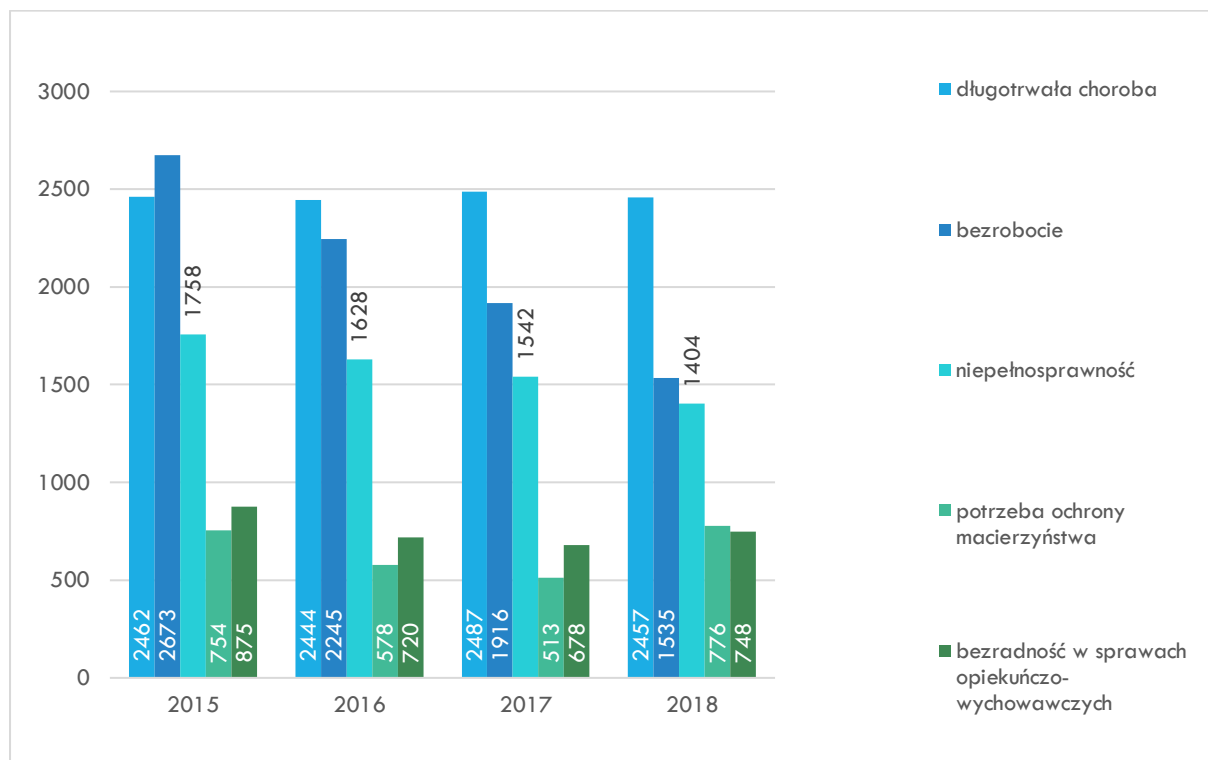
- dochód osoby lub rodziny nie przekracza kryterium dochodowego, w tym:
 - do 30.09.2018 r. dla osoby samotnie gospodarującej 634 zł, a od 01.10.2018 r. 701 zł,
 - do 30.09.2018 r. dla osoby w rodzinie 514 zł, a od 01.10.2018 r. 528 zł.
- występuje co najmniej jedna z dysfunkcji zaburzających funkcjonowanie rodziny, określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

W roku 2018 niepełnosprawność znalazła się w grupie trzech najczęstszych powodów ubiegania się o pomoc MOPR. W całym roku 2018 ze wsparcia MOPR w Toruniu korzystało 4 580 rodzin, z czego aż 1 404 z tytułu niepełnosprawności. Obok niepełnosprawności najczęstszymi powodami ubiegania się o wsparcie były:

- długotrwała choroba (2 457 rodzin, w których występuje choroba),
- bezrobocie (1 535 rodzin dotkniętych zjawiskiem bezrobocia),

Jak wynika z danych MOPR, liczba rodzin ubiegających się o wsparcie ośrodka z tytułu niepełnosprawności, podobnie jak i łączna liczba rodzin ubiegających się o wsparcie systematycznie spada. Jednocześnie na niemal niezmiennym poziomie pozostaje odsetek rodzin z niepełnosprawnością wymagających wsparcia, który oscyluje wokół 20-21% ogółu środowisk zwracających się po wsparcie MOPR.

Wykres 7 Wybrane przesłanki do udzielenia pomocy w latach 2015 -2018

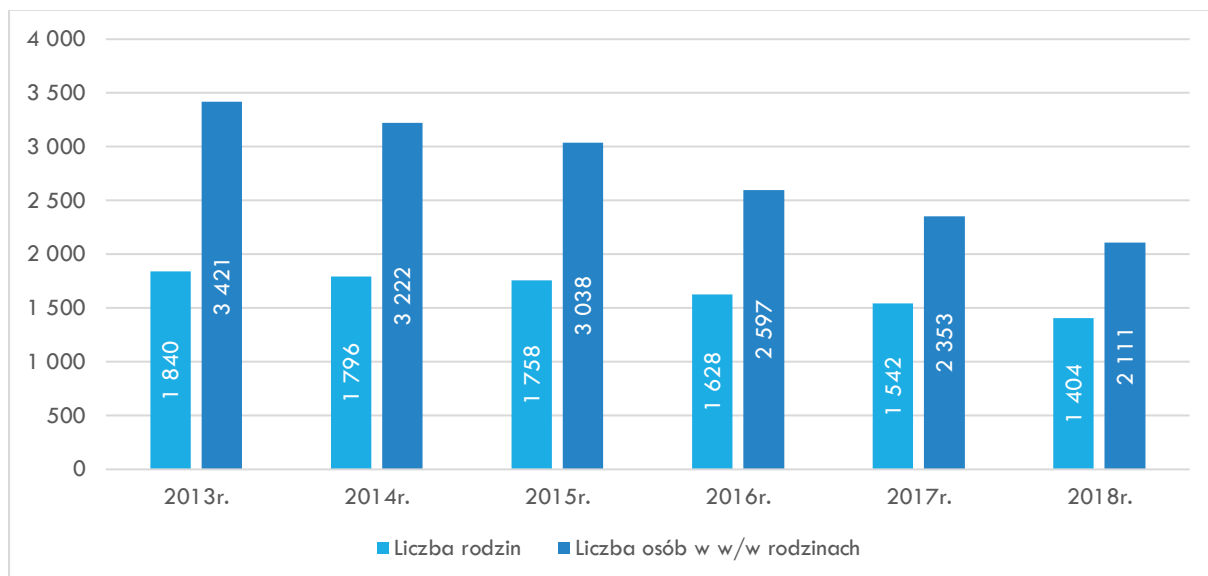

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

Wraz ze spadkiem liczby rodzin osób objętych wsparciem z tytułu niepełnosprawności, maleje liczba osób w rodzinach, którym przyznawane jest wsparcie. W latach 2013-2018 spadek ten wyniósł kolejno:

- w przypadku rodzin – spadek o 436 (o 23% względem poziomu bazowego) rodzin korzystających ze wsparcia MOPR z poziomu 1 840 w roku 2013 do poziomu 1 404 w roku 2018,
- w przypadku liczby osób objętych wsparciem w rodzinach – spadek o 1 310 (tj. 38,3%) z poziomu 3 421 w roku 2013, do poziomu 2 111 w roku 2018.

Wykres 8 Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem MOPR w latach 2013-2018

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

Program „POMAGAMY”

Z dniem 01.05.2019 r. weszła w życie uchwała nr 101/19 Rady Miasta Torunia z dnia 11 kwietnia 2019 r. w sprawie przyznawania świadczenia pieniężnego dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością, zamieszkujących na terenie Gminy Miasta Toruń. Na jej podstawie, Toruńskie Centrum Świadczeń Rodzinie realizuje program **„POMAGAMY – Toruński program wsparcia rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością mieszkających na terenie Gminy Miasta Toruń, na lata 2019 – 2023”**.

Zasady programu:

- Program zakłada comiesięczną wypłatę świadczenia w wysokości **100 zł**, w okresie **od 01.05.2019 r. do 31.12.2023 r.**, na każde dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, do ukończenia 18. roku życia.
- Program obejmuje również dzieci legitymujące się orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.
- Prawo do świadczenia uzależnione jest od zamieszkiwania dziecka i wnioskodawcy na terenie Gminy Miasta Toruń.
- Przyznanie świadczeń w ramach programu nie jest uzależnione od spełnienia jakiegokolwiek kryterium dochodowego.
- Świadczenie przyznawane jest na wniosek.

Kluczowe informacje

- Niepełnosprawność jest jednym z trzech najczęstszych powodów ubiegania się o świadczenia MOPR w Toruniu. Obok niepełnosprawności powodami sięgania po wsparcie są bezrobocie i długotrwała choroba, które mogą współwystępować z niepełnosprawnością osób ubiegających się o wsparcie lub ich rodzin.
- Mimo, iż w latach 2013-2018 zmniejszyła się liczba rodzin ubiegających się o wsparcie MOPR, w tym liczba rodzin ubiegających się o wsparcie z powodu niepełnosprawności, zmianie nie uległ odsetek rodzin z niepełnosprawnością wymagających wsparcia. Odsetek ten wśród ogółu wspieranych rodzin pozostaje na niezmiennym poziomie (około 21%).
- W analizowanym okresie lat 2013-2018 obserwuje się sukcesywnie malejącą liczbę rodzin (o 23%) i osób w rodzinach objętych wsparciem MOPR z tytułu niepełnosprawności (o 38%). Trend ten może być związany ze stopniowo poprawiającą się sytuacją na rynku pracy i płac w kraju oraz stosunkowo niskim progiem ustalonego kryterium dochodowego umożliwiającego ubieganie się o wsparcie MOPR.
- W 2019 r. uruchomiono program „Pomagamy” przyznający świadczenia pieniężne dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością, zamieszkujących na terenie Gminy Miasta Toruń. Świadczenia nie są uzależnione od kryterium dochodowego.

4. REHABILITACJA SPOŁECZNA

“Państwa-Strony podejmą skuteczne i stosowne działania, w tym poprzez organizacje samopomocowe, zmierzające do umożliwienia osobom niepełnosprawnym osiągnięcia i utrzymania jak największej samodzielności, zdolności fizycznej, intelektualnej, społecznej i zawodowej oraz pełnej integracji i uczestnictwa we wszystkich aspektach życia społecznego”

Art. 26 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnością, ONZ (2006)”

Zagadnienia dotyczące kwestie rehabilitacji społecznej reguluje Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością. Ustawa dotyczy osób zwanych dalej osobami niepełnosprawnymi, których niepełnosprawność została potwierdzona jednym z trzech form orzeczeń:

- 1) o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności określonych w art. 3;
- 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów;
- 3) o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym. W rozumieniu artykułu 9.a Ustawy realizuje się ją przede wszystkim przez:

- a. wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej;
- b. wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;
- c. likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- d. kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Podstawowe formy aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością zdefiniowane są w art. 10 Ustawy, i zalicza się do nich: warsztaty terapii zajęciowej, turnusy rehabilitacyjne i zajęcia klubowe.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Toruń, wykonującą zadania gminy oraz zadania powiatu (własne i zlecone). Zakres zadań obejmuje pomoc społeczną, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością. Placówka działa w oparciu o Statut stanowiący załącznik do uchwały Nr 388/16 Rady Miasta Torunia z dnia 8 września 2016 r.

Cele Ośrodka definiuje § 5 Statutu:

- 1) podejmowanie działań wspierających osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia bieżących potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, przy współudziale osób ubiegających się o udzielenie pomocy;
- 2) pomoc w doprowadzeniu do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, w miarę możliwości Ośrodka;
- 3) umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości;
- 4) wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizowanie pieczy zastępczej;
- 5) umożliwienie osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym osobom niepełnosprawnym - uczestnictwa w życiu społecznym.

Realizacja Programu Pilotażowego „Aktywny Samorząd”

Toruń uczestniczy obecnie już po raz siódmy (od roku 2012), w realizacji pilotażowego programu PFRON pn. „Aktywny Samorząd” stanowiącego odpowiedź na realne problemy mieszkańców w zakresie działań w obszarze rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością. W ramach programu zrealizowane są III moduły:

- I. Likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową (w tym: transportowych, cyfrowych, komunikacyjnych oraz pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej);
- II. Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym;
- III. Szkolenie kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności (współpraca ze wszystkimi placówkami lokalnymi kształcącymi na poziomie wyższym).

Na realizację programu w roku 2018 Gmina Miasta Toruń otrzymała z PFRON środki finansowe w wysokości 428 921,00 zł. Zgodnie z preferencjami PFRON w roku 2018 priorytetowo traktowane były wnioski osób z niepełnosprawnością, które kontynuowały naukę lub wykazały

się aktywnością zawodową. Wszystkie wnioski spełniające warunki formalne Programu w ilości 144 zostały rozpatrzone pozytywnie.

Wartość środków przeznaczanych na rehabilitację społeczną

W skali ostatnich 5 lat można zaobserwować sukcesywny wzrost ogółu środków przeznaczanych na zadania związane z rehabilitacją społeczną w Toruniu.

Tabela 7 Wartość środków przeznaczanych na rehabilitację społeczną w latach 2014-2018

Rehabilitacja społeczna (zł)					
Nazwa zadania	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok
	2014	2015	2016	2017	2018
	3 050 421	3 187 819	3 241 394	3 229 209	3 324 057
	w tym	w tym	w tym	w tym	w tym
dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	1 849 500	1 924 500	1 999 500	1 999 500	2 074 500
dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	191 857	206 201	150 000	199 758,86	200 000
dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	809 064	842 118	891 894	825 450,14	839 373
dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	200 000	215 000	200 000	204 500	210 004
dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	-	-	-	-	180

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

Szczególnie widoczne jest to w obszarze zadań dotyczących dofinansowania warsztatów terapii zajęciowej oraz likwidacji barier architektonicznych związanych z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością. Warsztat oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Warto dodać, że jednostki samorządu terytorialnego miasta Torunia podjęły działania mające na celu nieodpłatne udostępnienie opracowań poświęconych problematyce niepełnosprawności (m.in. "Bifron" - biuletyn informacyjny PFRON-u, czy "Nasze sprawy"). Istotne jest również to, że działająca na terenie miasta Torunia Książnica Kopernikańska

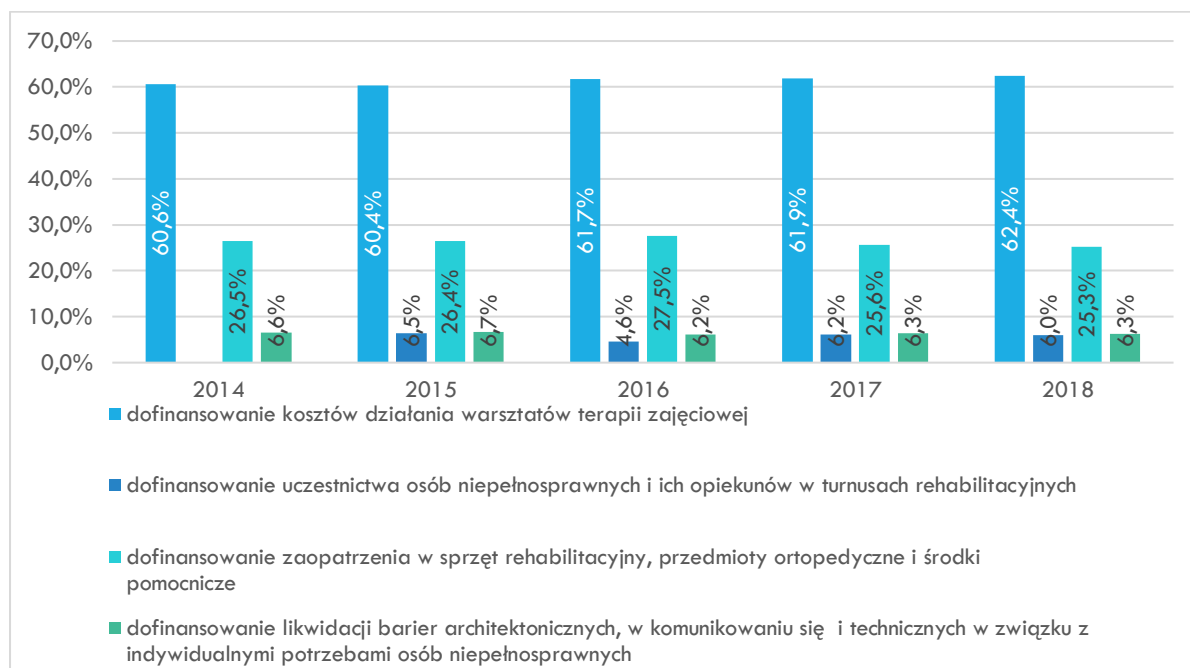
(samorząd wojewódzki), w ramach działu Ośrodek Czytelnictwa Chorych i z Niepełnosprawnością (wspieranego m.in. przez GMT w zakresie zakupów książek czytanych) oferuje rozwiązania umożliwiające aktywność intelektualną osób z niepełnosprawnościami, co stanowi dopełnienie oferty i działań realizowanych przez jednostki gminne.

W latach 2014-2018 na wszystkie działania z zakresu rehabilitacji społecznej w Toruniu przeznaczono ponad 16 mln zł (16 032 900,00 zł). Największe środki skierowano na dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej: 9 847 500,00 zł. (90% środków pochodzi z PFRON-u, 10% - z budżetu Gminy Miasta Toruń). Mieszkańcy Torunia spełniający kryteria wymagane przy rekrutacji do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej (tj. legitymujący się wydanymi przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności orzeczenia o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności) mogą uczęszczać do 3 funkcjonujących w mieście placówek:

- „ARKADIA”, WTZ prowadzony przez Fundację na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „ARKADIA” (obecnie 55 uczestników, głównie z niepełnosprawnością intelektualną);
- „Bratanki”, WTZ prowadzony przez Fundację im. Brata Alberta w Radwanowicach (46 uczestników z opóźnieniem rozwoju umysłowego oraz zaburzeniami psychicznymi);
- Warsztat Terapii Zajęciowej PZN prowadzony przez Polski Związek Niewidomych (24 uczestników z niepełnosprawnością sprzężoną, tj. głównie z dysfunkcją narządu wzroku u których występują także inne dysfunkcje, w tym m.in. niepełnosprawność intelektualna).

W Toruniu planuje się utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ) – celem udrożnienia ścieżki zawodowej dla osób z niepełnosprawnością.

Wykres 9 Wysokość środków finansowych PFRON w latach 2014 – 2018 z podziałem na działalność warsztatów terapii zajęciowej i realizację pozostałych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

W roku 2018 zmienił się roczny koszt utrzymania 1 uczestnika w warsztatach, który do 30 czerwca wynosił 15 996 zł. Zgodnie z nowelizacją rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja 2003 r. w sprawie algorytmu przekazywania środków PFRON samorządom wojewódzkim i powiatowym od 01 lipca 2018 r. koszt ten wynosi 16 596 zł. Wzrost środków na WTZ gwarantuje dalszy rozwój działalności tych placówek oraz ich prawidłowe funkcjonowanie.

Poza działaniami skierowanymi na organizację i finansowanie warsztatów terapii zajęciowej, w ramach rehabilitacji społecznej w Toruniu dofinansowywane są:

- turnusy rehabilitacyjne (udział osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów);
- zakupy sprzętu rehabilitacyjnego;
- oraz likwidacja barier architektonicznych.

Działania skierowane na wspieranie osób z niepełnosprawnością

Działania skierowane na poprawę warunków i sytuacji życiowej osób z niepełnosprawnością samorząd Torunia realizuje we współpracy z instytucjami na szczeblu lokalnym i regionalnym, m.in.

- z sektora organizacji pozarządowych (Fundacja na Rzecz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Arkadia”, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym i Osobom Potrzebującym Wsparcia „Jestem”, Fundacja Ducha na Rzecz Rehabilitacji Naturalnej Ludzi z Niepełnosprawnością i inne);
- jednostkami administracji samorządowej i rządowej (m.in. NFZ, ZUS, Wojewódzki Zespół ds. Orzekania i Niepełnosprawności);
- sektora biznesu (punkty zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny i środki pomocnicze);
- jednostkami edukacyjnymi (m.in. UMK Toruń, UKW w Bydgoszczy, Kolegium Jagiellońskie, Toruńska Szkoła Wyższa, Wyższa Szkoła Bankowa, Wyższa Szkoła Gospodarki i Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej).

Tabela 8 Liczba osób objętych rehabilitacją społeczną według form wsparcia w latach 2014-2018

Rehabilitacja społeczna					
Nazwa zadania	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok
	2014	2015	2016	2017	2018
dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	125	125	125	125	125
dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	239	207	146	188	193
dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	539	645	721	650	713
Dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób z niepełnosprawnością	0	0	0	0	0
dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	39	43	61	50	61
dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	0	0	0	0	1
Razem	942	1 020	1 053	1 013	1 093

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

Turnusy rehabilitacyjne

Wysokość dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego uzależniona jest od przeciętnego wynagrodzenia oraz posiadanego stopnia niepełnosprawności. Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dzieci z niepełnosprawnością otrzymują dofinansowanie w najwyższej

wysokości, natomiast opiekunowie tych osób oraz osoby z niepełnosprawnością zatrudnione w zakładach pracy chronionej otrzymują dofinansowanie w najniższej wysokości.

W roku 2018 o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych ubiegali się 553 osoby z niepełnosprawnością, w tym 201 opiekunów. Na realizację tego zadania wydatkowano środki finansowe w kwocie 197 774 zł, w ramach których dofinansowania wypłacono 92 osobom z niepełnosprawnością (w tym 81 dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością) oraz 82 opiekunom tych osób. W porównaniu do lat poprzednich, obserwuje się stopniowy wzrost liczby składanych wniosków o dofinansowywanie turnusów, przy jednoczesnym spadku liczby wniosków zrealizowanych. Na względnie stałym poziomie utrzymuje się także wysokość wypłacanego dofinansowania, oscylująca w okolicach 190 tys. zł rocznie.

W roku 2018 jak i w latach wcześniejszych, w turnusach uczestniczyły: dzieci z niepełnosprawnością i młodzież ucząca się, osoby posiadające orzeczenie o zaliczeniu do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności pozostające w zatrudnieniu albo zarejestrowane w urzędzie pracy jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy, osoby z niepełnosprawnością znajdujące się w ciężkim stanie klinicznym oraz część osób dorosłych posiadających znaczny stopień niepełnosprawności, które nigdy nie korzystały z tego rodzaju wsparcia. Szczegółowy wykaz liczby złożonych wniosków, zrealizowanych dofinansowań oraz ich wartość, zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

Tabela 9 Analiza wykorzystania środków PFRON oraz rozpatrzenia wniosków o dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba złożonych wniosków	468 (w tym 126 opiekunów)	509 (w tym 161 opiekunów)	494 (w tym 157 opiekunów)	527 (w tym 192 opiekunów)	553 (w tym 201 opiekunów)
Liczba zrealizowanych wniosków	231 (w tym 91 opiekunów)	207 (w tym 81 opiekunów)	146 (w tym 64 opiekunów)	188 (w tym 81 opiekunów)	174 (w tym 82 opiekunów)
Kwota wypłaconego dofinansowania	191 857,00 zł	206 200,00 zł	150 000,00 zł	199 758,86 zł	197 774,00 zł

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

Opieka wytchnieniowa

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej po raz pierwszy w 2019 roku ogłosiło konkurs na realizację Programu „Opieka Wytchnieniowa”. Program zakłada wsparcie finansowe gmin w zakresie świadczenia usług opieki wytchnieniowej zarówno w ramach pobytu dziennego,

całodobowego jak i w formie specjalistycznego poradnictwa (np. terapeutycznego, nauki pielęgnacji / rehabilitacji i dietetyki) dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

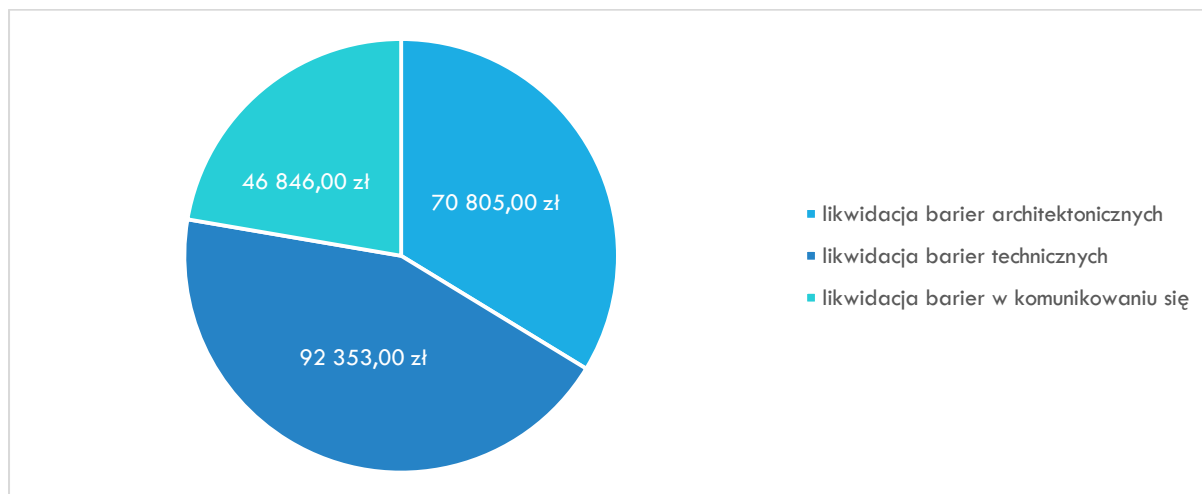
Gmina Miasta Toruń w roku 2019 złożyła wniosek na dofinansowanie programu opieki wychowawczej i otrzymała dofinansowanie na realizację trzech modułów przedmiotowego programu skierowanego do dzieci i osób dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz ich opiekunów. Realizacja programu rozpoczęła się w III kwartale 2019 r. Ponieważ w założeniu program finansowany z budżetu państwa realizowany będzie w formule wieloletniej, GMT będzie ubiegała się o środki na realizację działań na rzecz mieszkańców także w kolejnych latach.

Likwidacja barier architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych

Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

W roku 2018 o dofinansowanie tego zadania ubiegało się w tutejszym Ośrodku 111 osób z niepełnosprawnością. Przyznane na ten cel środki finansowe w łącznej kwocie 210 004 zł wystarczyły na wypłacenie 61 dofinansowań, z czego 16 dotyczyło likwidacji barier architektonicznych, 17 likwidacji barier technicznych i 28 wniosków likwidacji barier w komunikowaniu się.

Wykres 10 Wykorzystanie środków finansowych PFRON na likwidację trzech rodzajów barier funkcjonalnych 2018r.

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

W ramach różnego typu barier funkcjonalnych wykorzystanie środków PFRON wyglądało następująco:

- a) likwidacja barier architektonicznych – w tym zakresie zrealizowano 16 wniosków, które głównie dotyczyły przystosowania mieszkań, w tym pomieszczeń łazienek i toalet do potrzeb osób z niepełnosprawnością z dysfunkcją narządu wzroku lub ruchu;
- b) likwidacja barier w komunikowaniu się – pozytywnie rozpatrzone wnioski w ilości 28 sztuk i dotyczyły m.in. zakupu sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, czytników i lup elektronicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością z dysfunkcją narządu wzroku, telefonów komórkowych dla osób z dysfunkcją narządu słuchu oraz programów edukacyjnych typu MÓWiK wraz z tabletami służącymi do komunikacji alternatywnej dla osób z dysfunkcją narządu mowy;
- c) likwidacji barier technicznych - pozytywnie rozpatrzone i zrealizowano 17 wniosków, głównie dotyczących zakupu podnośników wannowych, wózków toaletowych, siedzisk toaletowych i wannowych, schodołazów gąsienicowych oraz pieca kondensacyjnego dla potrzeb osoby z niepełnosprawnością z dysfunkcją narządu wzroku.

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę przyjętych wniosków o dofinansowanie działań w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2014-2018. Ze zgromadzonych danych wynika, iż liczba przyjętych wniosków w 2018 r. uległa

zmniejszeniu względem roku 2014, zwiększyła się natomiast liczba wniosków zrealizowanych. Kwota wypacanego dofinansowania pozostała natomiast niemal niezmieniona.

Tabela 10 Analiza wykorzystania środków PFRON oraz rozpatrzenia wniosków o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba przyjętych wniosków	153	117	121	121	111
Liczba zrealizowanych wniosków	39	43	61	50	60
Kwota wypłaconego dofinansowania	200 000 zł	215 000 zł	200 000 zł	204 500 zł	210 004 zł

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu

Warto dodać, iż realizacja wszystkich zadań z zakresu rehabilitacji społecznej - co wynika z raportu MOPR w Toruniu - odbywa się przy współpracy z wieloma instytucjami administracji rządowej, samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością. Szczególną rolę odgrywają wśród nich lokalne organizacje pozarządowe, podejmujące działania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Oprócz wymienionych działań od 2017 roku Gmina Miasta Toruń pozyskuje środki z PFRON w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III” na likwidację barier architektonicznych w placówkach edukacyjnych oraz na likwidację barier transportowych w placówkach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Informację o pozyskanych w ramach działania środkach zaprezentowano w tabeli poniżej.

Poniżej zaprezentowano informację o środkach pozyskanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”.

Tabela 11 Środki pozyskane z PFRON w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”.

Nazwa projektu	Kwota dofinansowania z PFRON w zł
2017r.	
Dostęp do budynku szkolnego dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich poprzez budowę podjazdu przed wejściem głównym do budynku Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu	5 425,75
Adaptacja segmentu budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 przy ul. Kosynierów Kościuszkowskich 6 w Toruniu na potrzeby Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	19 132,65

Budowa pochylni dla osób niepełnosprawnych oraz budowa wewnętrznego szybu windowego z dźwigiem przystosowanym do przewozu osób niepełnosprawnych w Przedszkolu Miejskim Nr 11 im. Tony Halika w Toruniu	55 454,14
Razem	80 012,54
2018r.	
Dostosowanie toalety w budynku Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu dla osób na wózkach inwalidzkich	6 057,46
Budowa windy zewnętrznej dla osób niepełnosprawnych ruchowo w III Liceum Ogólnokształcącym im. Samuela Bogumiła Lindego w Toruniu	90 325,00
Razem	96 382,46
2019r.	
Budowa windy zewnętrznej dla osób niepełnosprawnych ruchowo w Szkole Podstawowej nr 10 w Toruniu	99 677,00
Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla Centrum Pielęgnacji Caritas Diecezji Toruńskiej	73 095,00
Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla Kujawsko-Pomorskiej Fundacji Pomocy Osobom Starszym i Niepełnosprawnym	79 950,00
Zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla Warsztatów Terapii Zajęciowej Polskiego Związku Niewidomych w Toruniu	68 000,00
Razem	320 722,00

Źródło: Urząd Miasta Torunia

Toruńska Karta Osoby z Niepełnosprawnością

1 czerwca 2019r. rozpoczęto realizację projektu pn. Toruńska Karta Osoby z Niepełnosprawnością (TKOzN). Karta uprawnia osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności do 16-go roku życia, ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz ich opiekunów i osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności do korzystania z tworzonego w mieście systemu ulg i zniżek oferowanych przez miejskie instytucje i zaproszonych do współpracy z Gminą partnerów Programu.

TKOzN wydaje oraz podpisuje porozumienia z partnerami projektu Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Torunia ul. Fałata 39 w Torunia

Informacja telefoniczna

W Dziale Interwencji Kryzysowej Poradnictwa, Edukacji i Profilaktyki Uzależnień MOPR uruchomiono działający całodobowo numer telefonu (tel. 56 477 0091/92), pod którym można uzyskać informacje z zakresu możliwego w Toruniu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami.

Kluczowe informacje

- Miasto Toruń po raz 7 bierze udział w realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” finansowanego ze środków PFRON w zakresie działań nastawionych na rehabilitację społeczną osób z niepełnosprawnością. Dzięki udziałowi w programie, podejmowane są działania nastawione na likwidację barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnością oraz działania związane z poprawą możliwości dostępu do edukacji na poziomie wyższym.
- W ostatnich latach odnotowuje się sukcesywny wzrost środków przeznaczanych przez PFRON na rehabilitację społeczną osób z niepełnosprawnością, w szczególności w zakresie finansowania zadań WTZ. Wraz ze wzrostem środków przekazywanych przez miasto, rośnie wysokości środków przekazywanych przez PFRON na utrzymanie uczestnika WTZ, co korzystnie wpływa na stabilizację finansową trzech WTZ funkcjonujących stale na terenie miasta. Obserwuje się stopniowy wzrost liczby składanych wniosków o dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych, przy jednoczesnym spadku liczby wniosków zrealizowanych. Kwoty środków przeznaczanych na dofinansowanie turnusów w 2019 r. zostały znacznie zwiększone.
- Mimo stopniowego rozszerzenia pakietu możliwych do wykorzystania usług, odnotowano ograniczone zainteresowanie osób z niepełnosprawnością możliwością dofinansowania usług tłumacza języka migowego (zaledwie 1 osoba w ciągu roku). Może to wskazywać, iż wiedza o tego typu usługach nie jest jeszcze powszechnie znana.
- W II połowie 2019 r. uruchomione zostaną działania związane z realizacją programu „Opieka wytchnieniowa”, finansowanej ze środków Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Program realizowany będzie w formule wieloletniej.
- Maleje liczba przyjmowanych wniosków z zakresu likwidacji barier architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych. Rośnie natomiast liczba wniosków zrealizowanych. Bez zmian pozostaje wartość środków przeznaczanych na ten cel.
- W ramach Gminy Miasta Toruń podejmowane są działania nakierowane na upowszechnianie dostępu do informacji i opracowań wydawniczych PFRON poświęconych problematyce niepełnosprawności (WZiPS, MOPR, organizacje pozarządowe). Równoległe do tych działań, prowadzone są działania realizowane m.in. przez Książnicę Kopernikańską oraz inne podmioty funkcjonujące w mieście nakierowane na wspieranie i umożliwianie aktywności intelektualnej osób z niepełnosprawnościami.
- W 2019 r. uruchomiono realizację projektu „Toruńska Karta Osoby z Niepełnosprawnością” uprawniającego osoby z niepełnosprawnością oraz ich opiekunów do korzystania z systemu ulg i zniżek dostępnych w instytucjach miejskich oraz u partnerów projektu.

5. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ NA RYNKU PRACY

“Państwa-Strony uznają prawo osób z niepełnosprawnością do pracy, na równych zasadach z innymi obywatelami, w tym prawo do utrzymywania się z pracy wybranej przez siebie i akceptowanej na rynku pracy i w środowisku pracy, o charakterze otwartym, niewykluczającym i dostępnym dla osób z niepełnosprawnością.

Art. 27 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnością, ONZ (2006)”

W świetle obowiązujących przepisów prawa (art. 11 Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością), osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, przy czym:

- osoba bezrobotna – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego,
- osoba poszukująca pracy – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Zarejestrowane w urzędzie osoby z niepełnosprawnością mają prawo korzystać z usług lub instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2018 r. poz. 1265, z późn.zm.).

W ostatnich latach w Toruniu, podobnie jak i w większości miast w kraju, obserwuje się stały spadek liczby rejestrowanych osób bezrobotnych. Sytuacja ta dotyczy również osób z niepełnosprawnościami, których liczba w latach 2013-2018 zmalała o ponad połowę (z poziomu 647 osób w 2013 do poziomu 304 w 2018 r.). Wraz ze spadkiem liczby zarejestrowanych z niepełnosprawnością osób bezrobotnych ogółem, maleje także liczba osób z niepełnosprawnością poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu. Jednocześnie odsetek bezrobotnych osób z niepełnosprawnością w relacji do ogółu osób bezrobotnych w mieście pozostaje bez zmian i wynosi przeciętnie około 7%. Niemal bez zmian pozostaje także odsetek z niepełnosprawnością osób bezrobotnych posiadających prawo do zasiłku. Wskaźnik ten okresowo co prawda ulega nieznacznym wahaniom, przeciętnie jednak prawo do zasiłku

posiada zaledwie około 10% ogółu zarejestrowanych z niepełnosprawnością osób bezrobotnych.

Tabela 12 Liczba z niepełnosprawnością osób bezrobotnych w latach 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Niepełnosprawni bezrobotni ogółem	647	560	485	443	352	304
Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem	250	214	196	170	151	124
Niepełnosprawni z prawem do zasiłku	95	59	58	34	36	33
Odsetek osób z niepełnosprawnością z prawem do zasiłku	14,7%	10,5%	12,0%	7,7%	10,2%	10,9%
Odsetek z niepełnosprawnością bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych w Toruniu	6,9%	7,5%	7,8%	8,0%	7,5%	6,8%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

W grupie osób z niepełnosprawnością, ponad połowę stanowią mężczyźni. Stanowią oni także większość osób bezrobotnych poszukujących pracy (mniej więcej 2/3 ogółu). Sytuacja ta na przestrzeni lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Tabela 13 Niepełnosprawne osoby bezrobotne w podziale na płeć w latach 2016-2018

Płeć	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem			Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Mężczyźni	255	196	175	111	96	83
Kobiety	188	156	129	59	55	41
Razem	443	352	304	170	151	124
Kobiety	42,4%	44,3%	42,4%	34,7%	36,4%	33,1%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Pod względem wieku zarejestrowanych z niepełnosprawnością osób bezrobotnych wskazać można na dwie istotne tendencje – po pierwsze odsetek z niepełnosprawnością osób bezrobotnych rośnie wraz z wiekiem, po drugie liczebność poszczególnych przedziałów wiekowych związana jest z dwoma głównymi wyżami demograficznymi (wyż lat '50. XX w. oraz lat '80.). Konsekwencją tych tendencji jest to, iż w kolejnych latach stopniowo będzie wzrastała liczba osób bezrobotnych w szczególności w przedziale wiekowym 60 i więcej lat, a także w grupie osób 40-44 lata, przy ograniczonym wzroście liczby osób w najmłodszych grupach wiekowych.

Tabela 14 Niepełnosprawne osoby bezrobotne w podziale na przedziały wieku w latach 2016-2018

Wiek	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem			Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
18-24	9	8	5	3	6	2
25-29	11	16	15	9	8	8
30-39	74	63	40	33	32	26
40-44	44	48	49	20	13	10
45-49	46	27	35	18	10	14
50-54	68	53	48	18	23	19
55-59	120	87	63	29	29	19
60 i więcej lat	71	50	49	40	30	26
Razem	443	352	304	170	151	124

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Wśród ogółu z niepełnosprawnością osób bezrobotnych, najliczniej reprezentowana jest grupa osób z niepełnosprawnością w stopniu lekkim – liczebność tej grupy osób jest ponad 10-krotnie wyższa od sumy zarejestrowanych osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym. Jednocześnie osoby z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym stanowią przeciętnie ponad 2/3 osób w grupie z niepełnosprawnością poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu.

Tabela 15 Niepełnosprawne osoby bezrobotne według stopnia niepełnosprawności w latach 2016-2018

Stopień niepełnosprawności	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem			Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Znaczny	1	1	0	20	25	23
Umiarkowany	35	31	27	80	74	65
Lekki	407	320	277	70	52	36
Razem	443	352	304	170	151	124

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Analizując zestawienie dotyczące wykształcenia bezrobotnych osób z niepełnosprawnością można wskazać, iż ponad 2/3 ogółu zarejestrowanych osób bezrobotnych dysponuje zaledwie wykształceniem podstawowym i/lub nieukończonym podstawowym (przeciętnie około 32%) lub wykształceniem na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej (około 36%). Odsetek osób z wykształceniem wyższym lub średnim ogólnokształcącym w obu przypadkach plasuje się poniżej 10% ogółu bezrobotnych osób. Nieznacznie częściej osoby z wyższym wykształceniem (około 15%), znajdują się wśród osób z niepełnosprawnością poszukujących zatrudnienia. Statystyka ta świadczy o bardzo niskich kwalifikacjach zawodowych omawianej grupy.

Tabela 16 Niepełnosprawne osoby bezrobotne według poziomu wykształcenia w latach 2016-2018

Wykształcenie	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem			Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Wyższe	28	28	28	19	22	19
Policealne i średnie zawodowe	68	53	45	68	51	48
Średnie ogólnokształcące	25	21	17	11	14	10
Zasadnicze zawodowe	162	132	110	41	34	28
Gimnazjalne	3	10	10	3	2	2
Podstawowe i podstawowe nieukończone	157	108	94	28	28	17
Razem	443	352	304	170	151	124

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Do najczęściej spotykanych rodzajów niepełnosprawności wśród osób bezrobotnych zaliczają się upośledzenia narządu ruchu (przeciętnie co 3 osoba bezrobotna) oraz niepełnosprawności wynikające z chorób psychicznych (około 1/5 ogółu z niepełnosprawnością osób bezrobotnych). Ponadprzeciętna reprezentacja obu omawianych grup osób, związana jest z powszechnym występowaniem obu rodzajów niepełnosprawności w strukturze osób z niepełnosprawnością w Toruniu.

Tabela 17 Niepełnosprawne osoby bezrobotne w podziale na rodzaje niepełnosprawności w latach 2016-2018

Rodzaj niepełnosprawności	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem			Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Upośledzenia narządu ruchu	166	117	101	39	30	30
Choroby psychiczne	101	79	49	52	45	31
Choroby narządu wzroku	26	30	30	20	24	24
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	43	27	25	7	7	5
Choroby neurologiczne	28	24	25	17	12	14
Epilepsja	19	21	24	8	6	6
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	20	18	18	6	7	2
Inne	22	22	17	17	15	7
Upośledzenie umysłowe	4	6	6	2	2	2
Nieustalony	1	2	6	1	1	1
Choroby układu pokarmowego	9	4	2	1	1	0
Choroby układu moczowo-płciowego	4	2	1	0	0	1
Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	0	0	1	1
Razem	443	352	304	170	151	124

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Analizując strukturę stażu pracy osób bezrobotnych z niepełnosprawnością oraz osób poszukujących pracy można wskazać, że najliczniej występującą grupę stanowią osoby, których staż pracy wynosi od 10 do 20 lat (powyżej 20% ogółu bezrobotnych). Jednocześnie nieznacznie niższą liczebnością cechują się grupy osób bezrobotnych posiadające staż pracy pomiędzy 20 a 30 lat oraz 5-10 lat (obie grupy w granicach 20% ogółu). Podobną strukturę przybiera grupa osób poszukujących pracy, z tym wyjątkiem, iż w grupie tej blisko co 5 osoba nie posiada stażu pracy.

Tabela 18 Niepełnosprawne osoby bezrobotne według stażu pracy w latach 2016-2018

Staż pracy ogółem	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem			Niepełnosprawni poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu ogółem		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
do 1 roku	51	42	38	23	18	14
1 - 5	64	62	49	21	26	13
5 - 10	77	73	63	27	16	23
10 - 20	117	75	67	40	35	26
20 - 30	87	64	60	20	21	17
30 lat i więcej	33	18	11	11	4	5
bez stażu	14	18	16	28	31	26
Razem	443	352	304	170	151	124

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnością

Zgodnie z art. 8. 1. Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością, rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. Zadania ustawowe w tym zakresie realizuje Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia, których źródłem finansowania są środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością.

W latach 2013-2018 przeciętna wartość środków przeznaczanych na rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnością w Toruniu, wynosiła przeciętnie około 1 mln złotych, przy czym w roku 2014 osiągnęła wartość najwyższą wynoszącą ponad 1,2 mln zł.

Wśród ogółu środków wydatkowanych na rehabilitację zawodową, ponad połowę pochłaniały wydatki na zwrot kosztów poniesionych przez pracodawcę na wyposażenie stanowisk pracy osób z niepełnosprawnością (przeciętnie około 60%). Mniej więcej 30% środków przeznaczano na działania związane z przyznawaniem osobom niepełnosprawnym środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Około 7% środków wydatkowano na zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób z niepełnosprawnością niepozostających w zatrudnieniu. Pozostała część środków (w granicach 3-4% ogółu) przeznaczana była na działania takie jak finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób z niepełnosprawnością poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu oraz zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających osobie z niepełnosprawnością w pracy. Szczegółowe zestawienie środków pozyskanych i wydatkowanych zaprezentowane zostało w poniższej tabeli.

Tabela 19 Wartość i struktura środków zaplanowanych na rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnością w latach 2013-2018

Rehabilitacja zawodowa (zł)						
Nazwa zadania	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
	894 747 w tym	1 200 920 w tym	1 146 120 w tym	1 001 894 w tym	1 027 193 w tym	1 049 553 w tym
zwrot kosztów poniesionych przez pracodawcę na wyposażenie stanowisk pracy osób z niepełnosprawnością	442 147	763 720	695 120	574 000	630 000	650 553
przyznawanie osobom niepełnosprawnym środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	350 000	352 200	321 000	327 600	295 900	324 000
finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób z niepełnosprawnością poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu	30 000	25 000	20 000	14 339	16 500	20 000
zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób z niepełnosprawnością niepozostających w zatrudnieniu	72 600	60 000	100 000	77 400	75 300	45 000
zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających niepełnosprawnemu w pracy	-	-	10 000	8 555	9 493	10 000

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

W kolejnej tabeli zaprezentowano strukturę wydatków w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń i klubów pracy oraz staży i prac interwencyjnych.

Łączna wartość poszczególnych typów wsparcia w kolejnych latach ulegała zmianom, przy czym największą kwotę (120 135 zł) przeznaczono na wymienione działania w roku 2015. Najmniej środków na oba działania przeznaczono w roku 2018 – 63 179 zł.

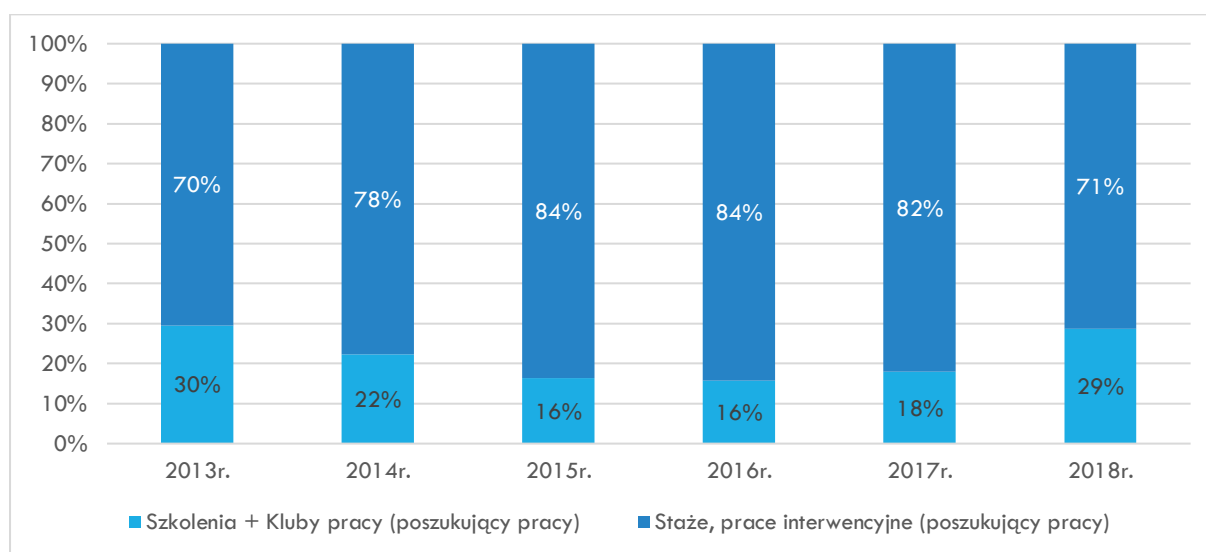
Tabela 20 Struktura wydatków w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń i klubów pracy oraz staży i prac interwencyjnych w latach 2013-2018

Działanie	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szkolenia oraz Kluby pracy (poszukujący pracy)	29 457,0	17 176,0	19 668,32	14 338,0	16 462,0	18 179,00
Stáže, prace interwencyjne (poszukujący pracy)	70 153,0	59 585,0	100 466,78	76 731,0	75 286,0	45 000,0
Razem	99 610,0	76 761,0	120 135,0	91 069,0	91 748,0	63 179,0

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Na wykresie zaprezentowano strukturę wydatków na działania szkoleniowe i kluby pracy oraz staże i prace interwencyjne. Środki przeznaczane na staże i prace interwencyjne w sposób znaczący przeważają w strukturze wydatków ogółem na oba cele.

Wykres 11 Procentowa struktura wydatków w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń i klubów pracy oraz staży i prac interwencyjnych w latach 2013-2018

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Miasta Torunia

Zatrudnienie wspomagane

Zatrudnienie wspomagane w mieście Toruniu realizowane jest poprzez Fundację na Rzecz Osób Niepełnosprawnych ARKADIA, która w ramach prowadzonych działań poszukuje partnerów

i realizuje zatrudnienie wspomagane na otartym rynku pracy osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębszym, osoby chore psychicznie oraz niewidzące. Zgodnie z przyjętym modelem wsparcia, osoba z niepełnosprawnością podejmuje zatrudnienie przy wsparciu trenera pracy (job coach). Trener pracy stopniowo wycofuje się z uczestnictwa w czynnościach pracy, w miarę nabywania przez pracownika umiejętności, pozostając z nim i pracodawcą w ścisłym kontakcie.

W rezultacie dotychczasowych działań trwałe zatrudnienie w przedsiębiorstwach Torunia i powiatu znalazło kilkanaście osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. Projekt jest wspierany przez Gminę Miasta Torunia.

Kluczowe informacje

- W latach 2014-2018 o połowę zmalała liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnością. Bez zmian natomiast pozostaje jednak odsetek osób z niepełnosprawnością, wśród ogółu osób bezrobotnych w mieście.
- W strukturze osób bezrobotnych z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Toruniu obserwuje się następujące tendencje:
 - pod względem płci przeważają mężczyźni mimo, iż liczba kobiet i mężczyzn z niepełnosprawnością jest niemal identyczna,
 - liczba osób bezrobotnych rośnie z wiekiem – w grupie tej dominują osoby, które ukończyły 55 rok życia, sytuacja ta będzie się nasilała w kolejnych latach, co związane jest ze strukturą demograficzną Miasta Torunia,
 - zdecydowana większość zarejestrowanych osób bezrobotnych wśród bezrobotnych z niepełnosprawnością ogółem to osoby z niepełnosprawnością w stopniu lekkim,
 - większość z niepełnosprawnością osób bezrobotnych, to osoby z wykształceniem zaledwie podstawowym lub zawodowym,
 - co najmniej 1/3 osób bezrobotnych z niepełnosprawnością to osoby z upośledzeniami narządu ruchu, około 1/5 to osoby z chorobami psychicznymi,
 - ponad 60% środków przyznanych na rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnością, przeznaczanych jest na dostosowywanie miejsc pracy. Kolejnych 30% na dofinansowywanie podejmowania działalności gospodarczej przez osoby z niepełnosprawnością.

6. INFRASTRUKTURA FIZYCZNA I ZNOSZENIE BARIER KOMUNIKACYJNYCH

Zgodnie z zasadą sprawiedliwości społecznej, przestrzeń publiczna powinna być aranżowana tak, by niwelować różnice w dostępności i sposobach funkcjonowania pomiędzy osobami sprawnymi a osobami z niepełnosprawnościami. W praktyce przekłada się to na działania długofalowe, których celem jest pełnosprawne korzystanie z przestrzeni wspólnych: rekreacyjno-sportowych, zdrowotnych, mieszkaniowych, kulturalnych, komunikacyjnych i innych, koniecznych i potrzebnych do realizacji potrzeb każdej z osób, która się w tej przestrzeni pojawia.

Obowiązujące w Polsce przepisy obligują do działań włączających, umożliwiających dostępność przestrzeni dla wszystkich obywateli. Regulują to przepisy prawne: międzynarodowe, m.in. Konwencja ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnością (z dn. 13.XII.2006) oraz dokumenty krajowe, m.in.:

- **Konstytucja RP, zwłaszcza art. 32, 69 i 76:**
 - art. 32 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. 2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.
 - art. 69: Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.
 - art. 76: Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa.
- **Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością (z dn. 27.08.1997):**
 - art. 9, ust. 1. Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym.
 - art. 9, ust. 2. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:
 - 1) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej;
 - 2) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;

- 3) likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- 4) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.
- Cały rodzaj 7 pt. Zadania i organizacja służb działających na rzecz osób z niepełnosprawnością, szczególnie art. 34.
- **Ustawa Prawo budowlane (z dn. 7.07.1994):**
 - - art. 5 pkt 4: Obiekt budowlany jako całość oraz jego poszczególne części, wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając: „niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, o których mowa w art. 1 Konwencji Narodów Zjednoczonych O prawach osób z niepełnosprawnością.
- **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (z dn. 12.04.2002).** Szczególne wymagania odnoszą się do budynków użyteczności publicznej, zdefiniowanych jako budynek przeznaczony na potrzeby:
 - administracji publicznej,
 - wymiaru sprawiedliwości,
 - kultury,
 - kultu religijnego,
 - oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania,
 - opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej,
 - obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych,
 - turystyki, sportu,
 - obsługi pasażerów (szczegółowo: w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym),

- oraz inny budynek przeznaczony do wykonywania podobnych funkcji; za budynek użyteczności publicznej uznaje się także budynek biurowy lub socjalny (ponadto przepisy: § 16, § 54 i § 55, § 74, § 87).
- **Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. Prawo przewozowe (z dn. 15.11.1984),**
 - Art. 14: Przewoźnik powinien podejmować działania ułatwiające podróżnym, w szczególności osobom o ograniczonej zdolności ruchowej oraz osobom niepełnosprawnym, korzystanie ze środków transportowych.
- **Ustawa O transporcie kolejowym (z dn. 28.03.2003 znowelizowana w roku 2009)**

W stosunku do ruchu: regionalnego, podmiejskiego, miejskiego, a czasowo także do ruchu krajowego oraz ruchu międzynarodowego odbywającego się pomiędzy Polską a państwami nie będącymi członkami Unii Europejską, stosowanie przepisów zostało ograniczone do zasad:

- zawierania i wykonywania umowy przewozu rowerów;
- informacji przekazywanych pasażerom przed podróżą;
- dostępności biletów i rezerwacji;
- odpowiedzialności przedsiębiorstw kolejowych za pasażerów oraz ich bagaż;
- obowiązku ubezpieczenia przedsiębiorstw kolejowych;
- zwrotu kosztów biletu lub zmiany trasy w przypadku utraty skomunikowania;
- zapewnienia równych praw dla pasażerów z niepełnosprawnością i o ograniczonej sprawności ruchowej;
- obowiązków w zakresie osobistego bezpieczeństwa pasażerów.

Bardzo ważnym dokumentem o charakterze deklaracyjnym jest Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, przyjęta 1.08.1997 drogą Uchwały przez Sejm RP. Dokument ten określa i postuluje, że osoby z niepełnosprawnością mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

Dostępność miejsc publicznych

Jednym z kluczowych problemów infrastruktury społecznej jest wykluczenie osób z niepełnosprawnościami z aktywnej w nich partycypacji. Dlatego priorytetowe są działania zwiększające udział osób z niepełnosprawnościami w aktywności społecznej poprzez:

1. Upublicznienie przestrzeni z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami;

2. Przywrócenie stref użyteczności publicznej profilowanej na wszystkie grupy społeczne;
3. Weryfikacja jakości i stanu wyposażenia obiektów infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów włączających, tj.
 - obszaru edukacji;
 - obszaru komunikacji;
 - obszaru wsparcia systemowego.
 - wdrażanie programów aktywizujących;
 - architektura włączająca.

Działania powyższe są niezbędne, by poprawić status społeczny i sytuację życiową osób z niepełnosprawnościami zarówno w przestrzeni publicznej, jak również półpublicznej i prywatnej. Pozwoli to w perspektywie na systemowe zmiany w budżecie w kierunku działań adaptacyjnych i rehabilitacyjnych. Utrwalanie schematów funkcjonowania wywołuje bowiem regres: nie mając możliwości spędzania czasu w przestrzeni publicznej i korzystania z infrastruktury społecznej (dopasowanej do kondycji psycho-fizycznej, wieku, możliwości motorycznych, funkcjonalnych oraz intelektualnych) osoby z niepełnosprawnością są pomijane i wykluczane z życia społecznego. W rezultacie dochodzi do sytuacji, gdy pomijane grupy pozostają nieaktywne albo zmuszane do pokonywania barier przekraczających ich możliwości. Doskonałą ilustracją jest wypowiedź jednej z osób zamieszkujących Toruń w miesięczniku on line „Help. Jesteśmy razem”: *„jedną z podstawowych kwestii i najbardziej widoczną w tym temacie jest typ komunikacji miejskiej. Do końca lat 90. miasto Toruń dysponowało autobusami typu Jelcz PR. Cóż to oznaczało? Otóż, aby zostać jego pasażerem, należało pokonać dwa stopnie schodów. I to nie wszystkich wejść do pojazdu. Bowiem dla wózków dziecięcych i inwalidzkich dostępne były wyłącznie schody środkowe pojazdu, prowadzące do niezabudowanego siedzeniami miejsca dla pasażerów. Tył i przód pojazdów był dla tzw. „wózkarsów” niedostępny. Z kolei osoby niewidome musiały być pod opieką przewodnika, bowiem brakowało dźwiękowych informacji dla podróżnych. Toruń w 2014 roku jest już skomunikowany niemal w połowie taborom autobusowym niskopodłogowym (z roku na rok ten procent się powiększa wraz z odnawianiem taboru), dzięki czemu zarówno rodzice z wózkami dla dzieci, jak i osoby niepełnosprawne na wózkach bez problemu mogą podróżować komunikacją miejską. Wszystkie*

pojazdy komunikacji miejskiej posiadają już system informacyjny dla podróżnych wyświetlany tekstowo na tablicach w pojazdach oraz podawany w formie dźwiękowej”⁵.

Na stronie: <https://www.niepelnosprawnik.pl/?q=Toruń> znajduje się wyszukiwarka miejsc dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami. Niepełnosprawnik to wyszukiwarka stworzona z myślą o osobach z niepełnosprawnością działająca od 2008 roku. Korzystający znajdą w niej około 12 tys. miejsc w dostępnych dla osób z niepełnosprawnością w Polsce. Informacje o wskazanych miejscach gromadzone są w trakcie audytów, przez dwuosobowe zespoły w oparciu o szczegółowe standardy korespondujące z przepisami prawa i zasadami uniwersalnego projektowania. W wyszukiwarce znajdują się informacje o sklepach, kinach, restauracjach, bibliotekach, salonach kosmetycznych, bankach, szkołach oraz wielu innych obiektach. Wyszukiwarka jest współfinansowana przez Gminę Miasta Torunia.

Ponadto dane w zakresie dostępności do miejsc użyteczności publicznej, w tym takich miejsc w Toruniu, publikuje Rzecznik Praw Obywatelskich. Badanie zrealizowane w ramach obywatelskiego monitoringu sądów rejonowych wykazało, że do toruńskiego sądu - w opinii większości respondentów - może samodzielnie dostać się osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim.

W Toruniu i Grudziądzu uważała tak większość obserwatorów. Jak konkludują autorzy: różnice w ocenie niektórych budynków można wytłumaczyć przyjęciem przez obserwatorów różnych wyobrażeń na temat tego, jakie wejście stanowi przeszkodę dla osób z niepełnosprawnością, a jakie nie⁶.

Przykładem dostosowania miejsc obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, są między innymi dwa obiekty basenowe całkowicie dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową: Mini Aquapark i Pływalnia z Hotelikiem. W obu przypadkach miasto finansuje ulgi dla osób z niepełnosprawnością w zakresie wstępu na obiekty sportowe zarządzane przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji.

Obsługa komunikacyjna osób z niepełnosprawnościami

Komunikacja autobusowo-tramwajowa jest priorytetem, jeśli chodzi o oczekiwania mieszkańców w zakresie dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie

⁵ <http://help.szansadlaniewidomych.org/artykuly/torun-bez-barier/>

⁶ <https://www.rpo.gov.pl/pliki/13269665950.pdf>

z raportem NIK z roku 2016: „*brakowało niskopodłogowych autobusów i tramwajów. Barierek są także problemy w uzyskaniu informacji o przewozach*”. Już rok później liczba tramwajów niskopodłogowych w mieście wzrosła o 14%, co dało 23% całości taboru. W przypadku taboru MZK – autobusy niskopodłogowe stanowiły ponad 50% całego parku maszynowego⁷.

Docelowo zakłada się, że do roku 2021 wycofane zostaną autobusy wysokopodłogowe. Zakupywany obecnie nowy niskopodłogowy tabor autobusowy, standardowo wyposażony jest w rampy umożliwiające wjazd osobom na wózkach z przystosowanym miejscem dla zabezpieczenia wózka pasami, systemy wizualnej i głosowej informacji pasażerskiej zarówno wewnątrz pojazdów oraz na zewnątrz informujący o nr linii, kierunku jazdy, przystankach. Ponadto trwa przebudowa torowiska tramwajowego w ul. Chopina, Wały gen. Sikorskiego i Al. św. Jana Pawła II połączona z budową węzła przesiadkowego. Wymienione przystanki zostaną zastąpione węzłem przesiadkowym z dwoma platformami przystankowymi, na których zatrzymywać się będą tramwaje i autobusy. Do roku końca 2022r. zostanie wybudowana nowa linia tramwajowa do os. Jar oraz zmodernizowane zostaną niektóre odcinki istniejących torowisk. Wszystkie nowo budowane lub modernizowane przystanki tramwajowe wykonywane są wg określonych standardów: wysokość peronu 22 cm powyżej główki szyny z pasem bezpieczeństwa wzdłuż peronu wykonanym z płytek bąbelkowych. Nowe perony autobusowe budowane w ramach nowych inwestycji drogowych oraz remontów dróg są wykonywane w tych samych standardach, a jedynie wysokość peronu waha się od 16 do 22cm od poziomu jezdni. Stosowane w Toruniu wysokie platformy przystankowe mają za zadanie znacząco ułatwiać korzystanie z transportu miejskiego osobom o ograniczonej zdolności ruchowej. Oprócz trwających remontów i przebudów przystanków, instalowane są nowe wiaty przystankowe. Obecnie 95% przystanków tramwajowych oraz 66% przystanków autobusowych wyposażonych jest w wiaty przystankowe. Od 2015 r. 67 przystanków tramwajowych zostało wyposażonych w system informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym, a do 2022 r. w taki system wyposażona zostanie flota autobusowa i 73 przystanki autobusowe zostaną wyposażone w tablice informacji pasażerskiej z systemem informacji głosowej dla osób niedowidzących. Zgodnie z przyjętymi założeniami planowana jest ciągła wymiana i unowocześnianie taboru komunikacji miejskiej.

⁷ <http://www.bydgoszcz.tvp.pl/27372844/krytyczny-raport-nik-ws-dostepu-niepelnosprawnych-do-komunikacji>

Oprócz wymienianych inwestycji, w ramach budowy nowych linii tramwajowych planowany jest także zakup 5 tramwajów niskopodłogowych (do końca 2022 r.). Kolejne inwestycje tramwajowe i taborowe będą kontynuowane w następnym okresie programowania UE w latach 2021 – 2027 i wówczas planowany jest zakup do 30 tramwajów i do 80 autobusów niskoemisyjnych w tym 40 autobusów elektrycznych, 40 hybrydowych i 20 napędzanych gazem CNG.

W Toruniu osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać także z indywidualnych przewozów specjalnie przystosowanymi mikrobusami. Przewozy są organizowane przez Miasto Toruń i wykonywane na zamówienie przez firmy przewozowe wybrane w przetargu. Usługi przewozowe świadczone są: w dni powszednie 6:30-20:00; niedziele i święta 7:00-18:00 w każdą sobotę 7:00-22:00. Prawo do korzystania z przewozów mają: osoby z widoczną dysfunkcją narządu ruchu, w pierwszej kolejności na wózkach inwalidzkich, osoby niewidome wraz z opiekunem oraz pozostałe osoby z niepełnosprawnością o orzecznym stopniu niepełnosprawności z tytułu dysfunkcji narządu ruchu. Pasażer ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy ze strony kierowcy przy wsiadaniu i wysiadaniu z pojazdu oraz, w przypadku osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, od i do drzwi wejściowych do budynków, w których nie ma windy lub do drzwi windy w budynkach z windą. Opłaty w zależności od rodzaju niepełnosprawności wahają się od 0,71 zł do 1,14 zł za 1 km (+2,64 zł taryfa wstępna). Różnica w kosztach pokrywana jest z budżetu miasta. Opiekun osoby z niepełnosprawnością ma prawo do bezpłatnego przejazdu. Zgłoszenia osób zainteresowanych przewozami przyjmowane są bezpośrednio przez przewoźnika.

Miasto Toruń realizuje zadania zlecone z zakresu wydawania karty parkingowej na podstawie wydanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności ze wskazaniem uprawniającym do korzystania z przywilejów karty parkingowej. Karta parkingowa przysługuje osobom z niepełnosprawnościami, które:

- legitymują się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności o zaliczeniu do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, i mają znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

- legitymują się orzeczeniem o wskazaniach do ulg i uprawnień o zaliczeniu do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, i mają znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.
- nie ukończyły 16 roku życia legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności, mają znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

Kluczowe informacje

- W ciągu ostatnich lat rozwija się prawodawstwo krajowe i międzynarodowe regulacje, które wymuszają stopniowe dostosowywanie instytucji, przestrzeni i obiektów użyteczności publicznej do zapewnienia pełnego dostępu dla osób z niepełnosprawnością. Sytuacja ta mocno rzutuje na działania podejmowane w Toruniu.
- Zarówno wymogi i regulacje prawne, jak i pozostałe czynniki społeczno-ekonomiczne powodują, że w mieście rośnie liczba niskopodłogowych i wyposażonych w systemy komunikacji wizualnej i dźwiękowej autobusów i tramwajów sprzyjająca zwiększeniu dostępności komunikacyjnej osób z niepełnosprawnościami.
- Osoby z niepełnosprawnościami w Toruniu mają możliwość skorzystania z indywidualnego dostosowanego dla osób szczególnie poruszających się na wózkach inwalidzkich transportu współfinansowanego przez miasto.
- W mieście jest możliwość korzystania z obiektów sportowych oraz pływalni dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnością.
- Systematycznie prowadzone są działania zmierzające do likwidacji barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej.

7. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I POMOC DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Podstawą działania organizacji pozarządowych w Polsce jest Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ustawa ta reguluje zasady działalności organizacji pozarządowych korzystających ze środków publicznych oraz współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego.

Ustawa przewiduje także inne możliwości finansowej współpracy administracji z sektorem pozarządowym – umowy partnerskie, partnerstwo publiczno-prywatne oraz inicjatywy lokalne. Szczególnym trybem jest przekazywanie organizacjom bezzwrotnych środków na podstawie umów międzynarodowych – dotyczy to przede wszystkim funduszy strukturalnych UE, których dystrybucją zajmują się instytucje publiczne.

Oznacza to, że mamy łącznie do czynienia z sześcioma formami współpracy finansowej administracji z sektorem pozarządowym:

1. powierzanie wykonywania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na sfinansowanie jego realizacji (art. 5 ust 4 pkt 1);
2. wspieranie wykonywania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na częściowe dofinansowanie jego realizacji (art. 5 ust 4 pkt 2);
3. inicjatywy lokalne (art. 5 ust 2 pkt 6);
4. umowy partnerstwa. określonej w ustawie o zasadach prowadzenia rozwoju (art. 5 ust 2 pkt 7)
5. partnerstwo publiczno-prywatne (art. 11, ust 5)
6. umowy międzynarodowe dotyczące niepodlegających zwrotowi środków ze źródeł zagranicznych (art. 11, ust 5)

Zlecanie zadań publicznych i przekazywanie dotacji przez organy administracji publicznej na rzecz organizacji pozarządowych przewidują również inne ustawy, w tym:

- Ustawa o pomocy społecznej,
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,

- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w mieście realizowane są w znacznej części w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi. W Toruniu celem usprawnienia współpracy na linii JST (samorząd) a NGO (sektor pozarządowy) powołano ORBITORUN.PL czyli miejski serwis dla organizacji pozarządowych, prowadzony przez Wydział Komunikacji Społecznej i Informacji Urzędu Miasta Torunia. Współpracę pomiędzy sektorem NGO a JST w Toruniu uszczegóławiają akty prawa miejscowego, czyli:

- Co roku przyjmowany jest uchwałą Rady Miasta Torunia Program Współpracy Gminy Miasta Toruń z organizacjami pozarządowymi oraz osobami prawnymi i jednostkami organizacyjnymi działającymi na podstawie przepisów o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania;
- Uchwała nr 1023/06 Rady Miasta Torunia z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali użytkowych oraz garaży murowanych stanowiących własność Gminy Miasta Toruń, którymi gospodaruje Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Toruniu;
- Zarządzenie Nr 21 Prezydenta Miasta Torunia z dnia 19 stycznia 2011 r. w sprawie ustalenia minimalnych stawek czynszu dla lokali użytkowych oraz garaży murowanych stanowiących własność Gminy Miasta Toruń, którymi gospodaruje Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Toruniu;
- Zarządzenie nr 2 Prezydenta Miasta Torunia z dnia 5 stycznia 2011 r. w sprawie utworzenia Rady Działalności Pożytku Publicznego Miasta Torunia;
- Uchwała nr 801/10 Rady Miasta Torunia z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie określenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej;
- Zarządzenie nr 90/2011 Prezydenta Miasta Torunia z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie powołania Zespołu ds. wspierania inicjatyw lokalnych oraz zatwierdzenia regulaminu pracy.

W poszczególnych wydziałach Urzędu Miasta Torunia realizowane są zadania związane z zakresem współpracy samorządu i organizacji pozarządowych. Całość działań koordynowana

jest przez Pełnomocniczkę Prezydenta Miasta Torunia ds. NGO. Funkcja ta ulokowana jest w strukturze organizacyjnej Wydziału Komunikacji Społecznej i Informacji. Do zadań Pełnomocniczki należy:

- koordynacja współpracy z organizacjami pozarządowymi na terenie miasta Toruń;
- współredagowanie serwisu informacyjnego dla organizacji pozarządowych;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie działań na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- dofinansowania wkładu własnego do projektów realizujących zadania własne Gminy Miasta Toruń finansowanych z funduszy Unii Europejskiej i innych środków zagranicznych oraz z funduszy krajowych.

Współpraca z NGO realizowana jest także w ramach obowiązków:

- Biura Toruńskiego Centrum Miasta,
- Centrum Wsparcia Biznesu,
- Wydziału Edukacji,
- Wydziału Kultury,
- Wydziału Ochrony Ludności,
- Wydziału Promocji i Turystyki,
- Wydziału Rozwoju i Programowania Europejskiego,
- Wydziału Sportu i Rekreacji,
- Wydziału Środowiska i Zieleni,
- Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej.

W przypadku działań Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej wyodrębnione są zadania realizowane konkretnie na rzecz sektora NGO realizującego działania kierowane do osób z niepełnosprawnościami, w formie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań publicznych związanych z działaniami na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Toruńskie inicjatywy na rzecz organizacji pozarządowych, poza wspomnianym miejskim serwisem na rzecz organizacji pozarządowych (orbitorun.pl), to również:

- Platforma PES-TOR,
- Rada Działalności Pożytku Publicznego,
- Toruńskie Forum Organizacji Pozarządowych,

- wsparcie Inicjatyw Lokalnych,
- pozakonkursowy tryb udzielania dotacji i inne (szczegóły na: <http://www.orbitorun.pl>),
- Toruńskie Centrum Aktywności Lokalnej 2.Piętro.

Aby umożliwić partycypację i integrację społeczną, w Toruniu miasto rozwija sieć Centrów Aktywności Lokalnej (zgodnie z informacjami zamieszczonymi na stronie orbitorun.pl, są to „miejsca, gdzie mieszkańcy mogą spotykać się z sąsiadami, uczestniczyć w różnego rodzaju zajęciach, rozwijać swoje zainteresowania, wspólnie spędzić czas i dzielić się swoimi pasjami. Dziś takie miejsca działają na Bydgoskim Przedmieściu, w Czerniewicach, na Bielawach-Grębocinie, a także na Starówce. Miasto planuje uruchomienie kolejnych, a docelowo będą one działać w każdym z trzynastu okręgów”).

Obok Centrów Aktywności Lokalnej, w Toruniu funkcjonuje także centrum wspierania organizacji pozarządowych. Przykładem takiego działania jest program TCAL 2.Piętro, którego zadania obejmują m.in.:

- ułatwianie dostępu do różnorodnych zasobów niezbędnych do prowadzenia organizacji;
- wzrost kompetencji potrzebnych do prowadzenia organizacji pozarządowej wśród osób zaangażowanych w ich działania;
- rozwijanie kultury współpracy, usprawnianie komunikacji oraz wdrażanie nowych kierunków i narzędzi współpracy wewnątrz sektora obywatelskiego;
- tworzenie warunków do powstawania nowych inicjatyw obywatelskich oraz wzmocnienie potencjału już istniejących poprzez wsparcie animacyjne, edukacyjne i promocyjne;
- zastosowanie mechanizmów zachęcających organizacje do angażowania się w działania TCAL poprzez wspólne budowanie potencjału tego miejsca. Planowanie i organizowanie TCAL w Toruniu realizowane jest w trybie konsultacji społecznych, do których zaproszeni są wszyscy mieszkańcy. Takie miejsca to szansa na włączanie mieszkańców, dla których niepełnosprawność stanowi przeszkodę w aktywnym zaangażowaniu w życie społeczne Torunia.

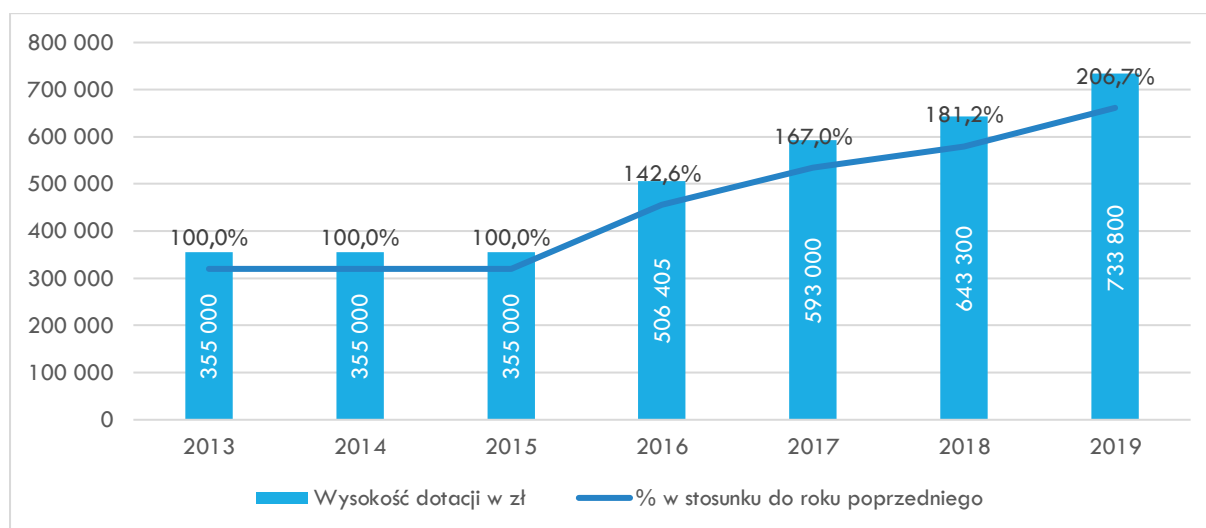
W latach 2013-2019 organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnością w Toruniu przekazano w formie dotacji ponad 3,5 mln zł; zaznaczyć należy, że kwota ta rocznie od 2015 r. wzrasta. Wykaz organizacji pozarządowych, z którymi współpracował Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej w zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w latach 2017-2019 wraz z dotowanymi projektami, zaprezentowany został na końcu dokumentu w formie załącznika (Załącznik nr 1).

Tabela 21 Wysokość środków przekazanych w formie dotacji organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnością w latach 2013-2019

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wysokość dotacji w zł	355 000	355 000	355 000	506 405	593 000	643 300	733 800
% w stosunku do roku poprzedniego		100,0%	100,0%	142,6%	167,0%	181,2%	206,7%

Źródło: Urząd Miasta Torunia

Wykres 12 Wysokość środków przekazanych w formie dotacji organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnością w latach 2013-2019

Źródło: Urząd Miasta Torunia

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami wspierane są przez powołaną przez Prezydenta Miasta Torunia Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych powołaną przez Prezydenta Miasta Torunia w 2015 roku. W skład 5-osobowej Rady wchodzi przedstawiciele toruńskich organizacji pozarządowych oraz jednostek samorządu terytorialnego. Organ pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą w sprawach dotyczących środowiska osób z niepełnosprawnością w Toruniu. Informacje o członkach Rady i jej

działaniach są umieszczone w zakładce na stronie Urzędu Miasta Torunia. Członkowie przedstawieni są z imienia i nazwiska, podane są ich dane kontaktowe i afiliacje. Informacje o dyżurach rady podawane są do informacji publicznej poprzez serwis UMT.

Urząd Miasta Torunia we współpracy z organizacjami pozarządowymi włącza się w organizację w Urzędzie praktyk i staży dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami.

Również na stronie UMT pod hasłem: „Dokąd po pomoc?” znaleźć można informację o ofercie organizacji pozarządowych dotowanych przez gminę miasta Toruń dla osób z niepełnosprawnością. Dokument zawiera specyfikację organizacji pozarządowych z Torunia wraz z zakresem działań i oferty oraz danymi kontaktowymi, umożliwiającymi podjęcie współpracy i włączenie się w realizowane inicjatywy przez osoby z niepełnosprawnością⁸.

Kluczowe informacje

- W ostatnich latach powołano miejski serwis dla organizacji pozarządowych ORBITORUN.PL, który prowadzony jest przez Wydział Komunikacji Społecznej i Informacji Urzędu Miasta Torunia. Jego celem jest usprawnienie komunikacji między NGO a JST, upowszechnianie wiedzy na temat oferty NGO w mieście oraz aktualnych wydarzeń i zmian prawnych dotyczących organizacji pozarządowych.
- W strukturach miasta funkcjonuje Pełnomocniczka Prezydenta Miasta Torunia ds. NGO odpowiadająca za koordynację współpracy jednostek samorządowych z NGO na terenie miasta, współpracę z NGO w zakresie działań na rzecz osób w wieku emerytalnym i in.
- Prowadzone są działania nakierowane na partycypację i integrację społeczną w ramach sieci Centrów Aktywności Lokalnej.
- Wprowadzono Toruńską Kartę Osoby z Niepełnosprawnością.
- Osoby z niepełnosprawnością w Toruniu, mają zapewniony dostęp do ulg i preferencji w obiektach infrastruktury społecznej i rekreacyjnej.
- W okresie od 2015 r. obserwuje się wzrost puli środków przeznaczanych na współpracę z organizacjami pozarządowymi w mieście.
- W mieście funkcjonuje Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób z Niepełnosprawnością, w której skład wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji miejskich.
- Na terenie miasta funkcjonuje kilkadziesiąt organizacji pozarządowych dotowanych przez Gminę Miasta Torunia, posiadających ofertę skierowaną do osób z niepełnosprawnością.

⁸ https://www.torun.pl/sites/default/files/pictures/Dokumenty/dokad_po_pomoc_niepelnosprawni_2013.pdf

8. ANALIZA SWOT

W przedmiotowym rozdziale zaprezentowana została analiza SWOT, zawierająca kluczowe wnioski z przeprowadzonej analizy zawartej w części diagnostycznej Strategii. Analiza SWOT jest jednym z najpopularniejszych narzędzi analitycznych, wykorzystywanych w działaniach o charakterze strategicznym. W sposób syntetyczny prezentuje mocne i słabe strony wynikające z potencjałów wewnętrznych analizowanych jednostek oraz szans i zagrożeń związanych z funkcjonowaniem otoczenia.

Mocne strony	Słabe strony
1. Efektywna współpraca z NGO w obszarze niepełnosprawności skutkująca rozbudową oferty dostępnych usług i wsparcia osób z niepełnosprawnością. 2. Duże doświadczenie samorządu Miasta Torunia w realizacji zadań i wdrażania polityk na rzecz osób z niepełnosprawnością (programy dedykowane, strona internetowa). 3. Reagowanie na pojawiające się problemy (np. rozbudowa taboru tramwajowo-autobusowego), rozwój form transportu indywidualnego dostępnego dla osób z niepełnosprawnością. 4. e-urząd miasta Torunia posiadający dostosowanie dla osób niedosłyszących. 5. Rosnąca liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. 6. Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością skupiająca przedstawicieli NGO, JST i środowiska osób z niepełnosprawnością. 7. Uruchomienie stron internetowych i portali zawierających informacje o dostosowaniu obiektów i przestrzeni	1. W strukturze osób z niepełnosprawnością w mieście, znaczącą część stanowią osoby w wieku 50+. Zakłada się, że ze względu na sytuację demograficzną miasta, liczba z niepełnosprawnością seniorów będzie w dalszym ciągu wzrastała, co spowoduje konieczność zwiększenia nakładów na wsparcie tej grupy osób z niepełnosprawnością. 2. Wysoki poziom bezrobocia wśród osób z niepełnosprawnością, połączony z niskim poziomem wykształcenia osób z niepełnosprawnością pozostających bez pracy oraz duży odsetek osób uzależnionych od pomocy społecznej. 3. Koncentracja wsparcia na potrzebach osób z niepełnosprawnością ruchową, w mniejszym stopniu nastawienie wsparcia na niepełnosprawności poznawcze (np. brak dostępu do strony internetowej dla osób niewidzących) 4. Istniejące bariery komunikacyjne w transporcie publicznym, mimo trwających inwestycji. 5. Rosnący odsetek dzieci i młodzieży posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością. 8. Rozwój oferty instytucji publicznych i niepublicznych uwzględniających potrzeby osób z niepełnosprawnością w zakresie kształcenia się, sportu, rekreacji oraz spędzania czasu wolnego.	
Szanse	Zagrożenia
1. Uchwała Rady Ministrów w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin "Za życiem". 2. Uruchomienie programu MRPiPS „Opieka wytchnieniowa”, edycja 2019 oraz edycje kolejne. 3. Środki Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Os. z Niepełnosprawnością. 4. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego. 5. Rozwój indywidualizacji usług dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów. 6. Rozwój usług w formie wsparcia dziennego i stacjonarnego, połączony z wykorzystaniem potencjałów nieodpłatnych opiekunów i wolontariuszy. 7. Wykorzystanie doświadczeń krajów zachodnich w zakresie organizacji usług dla osób z niepełnosprawnością, w tym rozwój form wsparcia interwencyjnego, przedłużającego okres przebywania osób z niepełnosprawnością poza instytucjonalnymi formami opieki. 8. Uruchomienie elastycznego mechanizmu finansowania usług łączącego zróżnicowane źródła środków publicznych (samorządowych, budżetu państwa), w tym z uwzględnieniem	1. Trudność w oszacowaniu liczby i struktury osób z niepełnosprawnością wynikająca z braku jednolitego systemu ewidencji osób z niepełnosprawnością w Polsce. Sytuacja ta może się przekładać na nieodpowiednie/zbyt późne reagowanie i podejmowanie skutecznych działań w odpowiedzi na zachodzące zmiany. 2. Brak zorganizowanego systemu zatrudniania lub inkubatora usamodzielniającego zawodowo dla osób z niepełnosprawnością, co ogranicza ich szanse na rynku pracy z trwale uzależnia od systemu wsparcia socjalnego

częściowej odpłatności ze strony klientów.	
9. Możliwość świadczenia wsparcia przez personel wybrany na podstawie profilu kompetencyjnego, a nie formalnego, co zabezpieczy system przed brakiem wykwalifikowanych kadr specjalistów.	
10. Zapewnienie wsparcia personelowi świadczącemu usługi (tj. poprzez superwizje, szkolenia), zapobiegający wypaleniu zawodowemu.	
11. Dalszy rozwój współpracy międzysektorowej (NGO-JST) i międzyinstytucjonalnej. Wymiana pomysłów, doświadczeń, rozwój oferty.	

III. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Przedmiotowy: „Program Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością na lata 2014 – 2023” został poddany aktualizacji. Podstawową przesłanką w tym zakresie była konieczność zweryfikowania sytuacji społecznej w zakresie sytuacji osób z niepełnosprawnością w mieście (co umożliwiła szczegółowa diagnoza zaprezentowana we wcześniejszych częściach opracowania). Jednocześnie rozdział opisujący program działań została zmodyfikowany z punktu widzenia zawartości treściowej i struktury. Prezentowane założenia zostały uzupełnione o wyspecyfikowane wizję w kontekście przedmiotu Programu w perspektywie 2023 roku, wyzwania oraz katalog przedsięwzięć kluczowych. Jednocześnie usunięto poziom kierunków działań, który będzie stanowił materiał wewnętrzny. Dzięki tej korekcie nadano dokumentowi charakter kierunkowy wpisując go w szersze założenia rozwojowe całego miasta. Przedsięwzięcia kluczowe wskazują na konkretne obszary, które powinny być rozwijane w przyszłości jako integralne elementy składające się na interwencję na rzecz osób z niepełnosprawnością w Toruniu. Ostatnią część rozdziału tworzącą założenia programowe są cele i działania, które operacjonalizacją interwencję w perspektywie 2023 roku.

1. WIZJA

Wizję Programu należy określić jako wyobrażenie sytuacji osób z niepełnosprawnością oraz poziomu rozwoju infrastruktury i usług im dedykowanych w mieście do 2023 r. Co ważne, wizja wpisuje się w zapisy nadrzędnego dokumentu strategicznego w mieście i stanowi jego sektorowe wypełnienie.

„Strategia Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020 z uwzględnieniem perspektywy rozwoju do 2028 r.” wprost wskazuje jako słabą stronę „niewystarczający poziom opieki nad osobami niepełnosprawnymi, chorymi przewlekłe chorymi”. Ponadto w ramach pierwszego celu strategicznego („Toruń atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pracy”) zdefiniowano cel operacyjny stanowiący fundament dla niniejszego programu. W cytowanym opracowaniu wskazuje się na konieczność „wsparcia osób z niepełnosprawnościami w integracji społecznej i zawodowej” (cel operacyjny 1.7). Te założenia to podstawa dla zdefiniowania branżowego

programu w zakresie miejskiej polityki społecznej ukierunkowanej na potrzeby osób niepełnosprawnych.

Tym samym, biorąc pod uwagę przytoczone zapisy, wizja sytuacji osób z niepełnosprawnością w okresie po skutecznym wdrożeniu zaplanowanych działań sformułowano w następujący sposób:

W efekcie realizacji Programu
podniesiono jakość życia osób
z niepełnosprawnością w Toruniu
poprzez zwiększenie ich udziału
we wszystkich sferach życia oraz
wzrost zaufania
do instytucji społecznych.

Z punktu widzenia wizji i oczekiwanych rezultatów działań zapisanych w Programie należy podkreślić konieczność tworzenia zintegrowanego systemu skierowanego na potrzeby osób z niepełnosprawnością m.in. w kontekście jego profesjonalizacji i unowocześniania w zgodzie z aktualnymi trendami.

2. WYZWANIA STRATEGICZNE

Biorąc pod uwagę skalę problematyki niepełnosprawności w mieście należy zwrócić uwagę na główne obszary aktywności samorządu, które są kluczowe w kontekście zaspokajania identyfikowanych potrzeb i niwelowania dostrzeganych problemów. **Podstawowe dziedziny wymagające interwencji to** szeroko rozumiana **integracja społeczna**, jak również **aktywizacja osób z niepełnosprawnością**. W dalszej kolejności dostrzega się konieczność podejmowania działań na rzecz integracji i reintegracji zawodowej. Jest to szczególnie istotne ze względu na niezadowalające wskaźniki aktywności zawodowej tej grupy społecznej.

W zakresie **ograniczania barier społecznych** kluczowe jest **kształtowanie świadomości społeczności lokalnej** w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób z niepełnosprawnością, promowanie postaw społecznych sprzyjających realizowaniu praw osób

z niepełnosprawnością oraz rozwój świadomości społecznej, dotyczącej przysługujących osobom z niepełnosprawnością uprawnień oraz wykorzystania tych praw w podnoszeniu jakości życia.

Skuteczna integracja społeczna osób z niepełnosprawnością wiąże się z **koniecznością zachowania samodzielności i niezależności osób z niepełnosprawnością**. Powinno być to realizowane poprzez edukację osób z niepełnosprawnością, wspieranie rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnością. Co więcej istotne jest również kontynuowanie i wzmocnienie współpracy między organizacjami i instytucjami działającymi w obszarze objętym programem.

Kolejnym ważnym aspektem jest dalsze **rozwijanie idei projektowania uniwersalnego**, jako czynnika warunkującego dostępność architektoniczną oraz dostępność przestrzeni publicznej i usług. Znoszenie barier w dostępie osób z niepełnosprawnością do przestrzeni publicznej i propagowanie informacji na jej temat poprawi poziom integracji tej grupy społecznej i wpłynie korzystnie na ich aktywizację.

Ważnym priorytetem jest również **aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością**. Jej skuteczność wymaga podejmowania działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności, jak również zwiększanie dostępności osób z niepełnosprawnością do kultury, sportu, turystyki, rekreacji. Warto pokreślić rangę wspierania osób z niepełnosprawnością, które nie mogą podjąć zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Ostatnim wyzwaniem stojącym przed realizatorami Programu **to zabieganie o poprawę dostępu do profilaktyki, promocji zdrowia i rehabilitacji leczniczej**.

3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

W Programie wyznaczono plany strategiczne i operacyjne. Pierwszym poziomem operacjonalizacji było wyznaczenie celów strategicznych.

Zdefiniowano cztery cele strategiczne:

Cel strategiczny 1	Integracja osób z niepełnosprawnością z otoczeniem
Cel strategiczny 2	Zwiększanie dostępu osób z niepełnosprawnością do: udziału w życiu publicznym, rehabilitacji, uczestnictwa w imprezach kulturalnych, turystycznych oraz zajęciach rekreacyjno-sportowych
Cel strategiczny 3	Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnością do samodzielnego, pełnego oraz czynnego uczestnictwa w życiu zawodowym – rozwijanie zróżnicowanych form rehabilitacji zawodowej
Cel strategiczny 4	Wspieranie rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością oraz optymalizacja warunków edukacji

Kolejnym poziomem są przeszeregowane celom strategicznym plany operacyjne. Każdorazowo wyznaczony cel operacyjny stanowi rozwinięcie obszaru interwencji strategicznej.

Cel strategiczny 1.

Cel operacyjny 1.1 Podnoszenie świadomości społecznej na temat niepełnosprawności oraz wzmacnianie pozytywnego wizerunku tej grupy społecznej

Cel operacyjny 1.2 Wspieranie wolontariatu oraz grup samopomocowych

Cel operacyjny 1.3 Promowanie programów integrujących ze środowiskiem osoby o obniżonym poziomie intelektualnym i z zaburzeniami psychicznymi

Cel strategiczny 2.

Cel operacyjny 2.1 Działania na rzecz usuwania barier ograniczających pełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu publicznym.

Cel operacyjny 2.2 Poprawa dostępności usług rehabilitacyjnych

Cel operacyjny 2.3 Poprawa dostępności i jakości usług świadczonym osobom z niepełnosprawnością

Cel operacyjny 2.4 Zwiększenie poziomu partycypacji osób z niepełnosprawnością w imprezach kulturalnych, turystycznych oraz sportowych

Cel strategiczny 3.

Cel operacyjny 3.1 Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością możliwości korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy

Cel operacyjny 3.2 Wspieranie bezrobotnych osób z niepełnosprawnością, poszukujących pracy oraz niepozostających w zatrudnieniu

Cel operacyjny 3.3 Zwiększanie dostępu dla osób z niepełnosprawnością do zatrudnienia lub prowadzenia działalności gospodarczej

Cel operacyjny 3.4 Utrzymanie możliwie największej liczby istniejących miejsc pracy utworzonych, przystosowanych lub wyposażonych przez pracodawców dla osób z niepełnosprawnością oraz utworzonych przez same osoby z niepełnosprawnością w formie indywidualnej działalności gospodarczej

Cel strategiczny 4.

Cel operacyjny 4.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością

Cel operacyjny 4.2 Tworzenie optymalnych warunków funkcjonowania dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością w społeczeństwie

Cel operacyjny 4.3 Ograniczanie barier utrudniających integrację dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością

4. KLUCZOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA

Z punktu widzenia realizacji aktualizacji Programu należy podjąć działania związane z realizacją kluczowych działań o charakterze strategicznym. Biorąc pod uwagę horyzont czasowy wyodrębniono konkretne działania, które w perspektywie roku 2023 pozwolą na ocenę skuteczności zaplanowanych działań. Każde z przedsięwzięć / projektów kluczowych zostało przedstawione w tabeli systematyzującej zakres i poszczególne elementy działania.

Nr 1	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Niwelowanie barier komunikacyjnych</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie zakłada likwidację barier w komunikacji miejskiej pod kątem dostępności dla osób niepełnosprawnych ruchowo i niewidomych /autobusy, tramwaje, przystanki autobusowe i tramwajowe/</i>
Okres realizacji	<i>2020-2023</i>
Wskaźniki	<i>Procent taboru komunikacji miejskiej dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</i> <i>Procent przystosowanych przystanków</i>
Rezultaty	<i>Realizacja przedsięwzięcia kluczowego w znacznej mierze wpłynie na poprawę jakości życia, głównie przemieszczania się przez osoby z niepełnosprawnościami</i>

Nr 2	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Pełna dostępność obiektów użyteczności publicznej</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie zakłada likwidację barier architektonicznych dla różnych grup osób z niepełnosprawnościami, takimi jak niepełnosprawność ruchowa, wzrokowa, słuchowa w budynkach użyteczności publicznej. Projekt zakłada do 2023 roku likwidację barier we wszystkich gminnych budynkach użyteczności publicznej oraz konsekwentne wdrażanie modelu projektowania uniwersalnego</i>
Okres realizacji	<i>2020-2023</i>
Wskaźniki	<i>Procent dostępnych obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami</i>
Rezultaty	<i>W efekcie realizacji przedsięwzięcia wszystkie gminne obiekty użyteczności publicznej będą miały charakter ogólnodostępny dla wszystkich osób z niepełnosprawnościami co wpłynie na komfort życia tej grupy społecznej</i>

Nr 3	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Optymalizacja transportu indywidualnego dla osób z niepełnosprawnościami</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie zakłada optymalizację usług transportu indywidualnego dla osób z niepełnosprawnością w ramach systemu organizowanego przez gminę. Działanie będzie skupiało się na monitorowaniu sytuacji i podejmowaniu ewentualnych interwencji w systemie ciągłym</i>
Okres realizacji	<i>2020-2023</i>
Wskaźniki	<i>Liczba udzielonych odmów na usługi przewozowe</i>
Rezultaty	<i>Skutkiem realizacji przedsięwzięcia będzie dopasowanie istniejącego systemu do potrzeb osób korzystających co wpłynie zarówno na jego efektywność, jak również zadowolenie korzystających</i>

Nr 4	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Utworzenie wypożyczalni sprzętu dla osób z niepełnosprawnością</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie polega na utworzeniu wypożyczalni rowerów i sprzętu rehabilitacyjnego do roku 2021. Podjęcie działania wynika z identyfikowania potrzeb w tym zakresie</i>
Okres realizacji	<i>2020-20201</i>
Wskaźniki	<i>Liczba osób korzystających z wypożyczalni</i>
Rezultaty	<i>Funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu dla osób z niepełnosprawnością poprawi dostępność do sprzętu rehabilitacyjnego i innych elementów, które będą stanowiły zasób wypożyczalni. Utworzenie wypożyczalni wprost stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby w tym zakresie</i>

Nr 5	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie polega na utworzeniu Zakładu Aktywności Zawodowej jako kontynuacji ścieżki rozwoju dla osób z niepełnosprawnością po ukończonych Warsztatach Terapii Zajęciowej</i>
Okres realizacji	<i>2021-2023</i>
Wskaźniki	<i>Liczba utworzonych miejsc pracy w ZAZ</i>
Rezultaty	<i>Podjęte działania pozwolą na wzrost reintegracji społeczno-zawodowej wśród osób z niepełnosprawnością.</i>

Nr 6	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Stworzenie systemu informacji zawodowej</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie zakłada stworzenie systemu informacji dla osób z niepełnosprawnościami o możliwościach rozwoju zawodowego</i>
Okres realizacji	<i>2020-2021</i>
Wskaźniki	<i>Liczba korzystających z systemu informacji zawodowej.</i>
Rezultaty	<i>Podjęte działania pozwolą na wzrost reintegracji zawodowej wśród osób z niepełnosprawnościami</i>

Nr 7	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie koncentruje się na edukowaniu społeczności lokalnej w zakresie szeroko rozumianego współistnienia z osobami z niepełnosprawnościami</i>
Okres realizacji	<i>2020-2023</i>
Wskaźniki	<i>Liczba kampanii akcji edukacyjnych przeprowadzonych w ciągu roku</i>
Rezultaty	<i>Działanie bezpośrednio wpłynie na wzrost świadomości i wiedzy na temat zjawiska niepełnosprawności oraz pozwoli na poprawienie relacji poszczególnych grup</i>

Nr 8	
Nazwa przedsięwzięcia	<i>Utworzenie mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnościami</i>
Opis przedsięwzięcia	<i>Przedsięwzięcie koncentruje się na utworzeniu mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnościami w celu przygotowania ich do prowadzenia samodzielnego życia</i>
Okres realizacji	<i>2020-2023</i>
Wskaźniki	<i>Liczba utworzonych miejsc w mieszkaniach chronionych</i>
Rezultaty	<i>Podjęte działanie wpłynie na wzrost samodzielności i niezależności osób z niepełnosprawnościami oraz przyczyni się do ich reintegracji społecznej i zawodowej</i>

5. MONITORING I EWALUACJA

Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością w Toruniu corocznie do 30 kwietnia roku następującego po roku sprawozdawczym przygotowuje ocenę realizacji działań na rzecz osób z niepełnosprawnością w roku poprzednim, która stanowi załącznik do sprawozdania z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Torunia. W przypadku stwierdzenia ewentualnej konieczności zmiany zapisów Programu Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Torunia wnioskować będzie o ich modyfikację.

6. PODSUMOWANIE

Przedmiotowy „Program Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością na lata 2014 – 2023. Aktualizacja” wytycza kierunki lokalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz schematycznie określa pola interdyscyplinarnych działań różnych podmiotów zajmujących się pomocą osobom z niepełnosprawnością i ich rodzinom. Kierunki działań Programu zakładają, że każda osoba z niepełnosprawnością będzie mogła aktywnie korzystać ze swych uprawnień i realizować efektywnie społeczne obowiązki i przywileje. Wśród ludzi z niepełnosprawnością występują osoby o różnych potrzebach. Dążenie do włączenia osób z niepełnosprawnością w główne nurty życia miasta pozwoli na realną integrację różnych środowisk bez względu na wiek, płeć i rodzaj niepełnosprawności. W procesie opracowania Programu uczestniczyły osoby reprezentujące samorząd gminny oraz organizacje pozarządowe pracujące na rzecz osób z niepełnosprawnością. Ich doświadczenia i wiedza pozwoliły na stworzenie takiego programu, w którym uwzględnione zostały potrzeby i preferencje osób z niepełnosprawnością, a tym samym zapewniona została podmiotowość zaplanowanych działań.

Opracowany Program otwiera instytucjom publicznym i niepublicznym możliwości m.in. ubiegania się o środki zewnętrzne. Program został poddany konsultacjom społecznym, a wyniki konsultacji zaprezentowane zostały w raporcie z konsultacji społecznych projektu dokumentu.

7. SPIS TABEL I WYKRESÓW

Spis tabel

<i>Tabela 1 Statystyki osób z niepełnosprawnością - NSP 2011</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 2 Przyczyny niepełnosprawności mieszkańców Torunia – stan na 2018 r.</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 3 Liczba dzieci i uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w latach 2016-2018.....</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 4 Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju w latach 2016-2018</i>	<i>22</i>
<i>Tabela 5 Osoby objęte działalnością diagnostyczną przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Toruniu wg rodzaju diagnoz – san na 2018 r.</i>	<i>22</i>
<i>Tabela 6 Osoby objęte działalnością według grup dzieci objętych wsparciem – san na 2018 r.</i>	<i>23</i>
<i>Tabela 7 Wartość środków przeznaczanych na rehabilitację społeczną w latach 2014-2018</i>	<i>31</i>
<i>Tabela 8 Liczba osób objętych rehabilitacją społeczną według form wsparcia w latach 2014-2018</i>	<i>34</i>
<i>Tabela 9 Analiza wykorzystania środków PFRON oraz rozpatrzenia wniosków o dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2014-2018.....</i>	<i>35</i>
<i>Tabela 10 Analiza wykorzystania środków PFRON oraz rozpatrzenia wniosków o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2014-2018.....</i>	<i>38</i>
<i>Tabela 11 Środki pozyskane z PFRON w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”.</i>	<i>38</i>
<i>Tabela 12 Liczba z niepełnosprawnością osób bezrobotnych w latach 2013-2018.....</i>	<i>42</i>
<i>Tabela 13 Niepełnosprawne osoby bezrobotne w podziale na płeć w latach 2016-2018.....</i>	<i>42</i>
<i>Tabela 14 Niepełnosprawne osoby bezrobotne w podziale na przedziały wieku w latach 2016-2018.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 15 Niepełnosprawne osoby bezrobotne według stopnia niepełnosprawności w latach 2016-2018.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 16 Niepełnosprawne osoby bezrobotne według poziomu wykształcenia w latach 2016-2018.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 17 Niepełnosprawne osoby bezrobotne w podziale na rodzaje niepełnosprawności w latach 2016-2018..</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 18 Niepełnosprawne osoby bezrobotne według stażu pracy w latach 2016-2018.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabela 19 Wartość i struktura środków zaplanowanych na rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnością w latach 2013-2018.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 20 Struktura wydatków w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń i klubów pracy oraz staży i prac interwencyjnych w latach 2013-2018.....</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 21 Wysokość środków przekazanych w formie dotacji organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnością w latach 2013-2019</i>	<i>61</i>

Spis wykresów

<i>Wykres 1 Struktura wiekowa osób z niepełnosprawnością w Toruniu w roku 2018.....</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 2 Struktura osób z niepełnosprawnością w Toruniu według stopnia niepełnosprawności w roku 2018</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 3 Odsetek pracujących i niepracujących osób z niepełnosprawnością – stan na 2018 r.</i>	<i>14</i>
<i>Wykres 4 Struktura wykształcenia osób z niepełnosprawnością w Toruniu – stan na 2018 r.</i>	<i>14</i>
<i>Wykres 5 Liczba mieszkańców Torunia w latach 2001-2018</i>	<i>15</i>

Wykres 6 Struktura wiekowa mieszkańców Torunia 2001-2018.....	16
Wykres 7 Wybrane przesłanki do udzielenia pomocy w latach 2015 -2018.....	26
Wykres 8 Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem MOPR w latach 2013-2018.....	27
Wykres 9 Wysokość środków finansowych PFRON w latach 2014 – 2018 z podziałem na działalność warsztatów terapii zajęciowej i realizację pozostałych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej.....	33
Wykres 10 Wykorzystanie środków finansowych PFRON na likwidację trzech rodzajów barier funkcjonalnych 2018r.	37
Wykres 11 Procentowa struktura wydatków w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń i klubów pracy oraz staży i prac interwencyjnych w latach 2013-2018.....	47
Wykres 12 Wysokość środków przekazanych w formie dotacji organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnością w latach 2013-2019	61

IV. ZAŁĄCZNIK NR 1

Wykaz organizacji pozarządowych, z którymi współpracował Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej w zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w latach 2017-2019 wraz z dotowanymi projektami:

Lp.	Nazwa organizacji	Projekt	Rok, w którym realizowany był projekt
1	Fundacja Ducha na Rzecz Rehabilitacji Naturalnej Ludzi Niepełnosprawnych	U Ducha	2017, 2018, 2019
2	Stowarzyszenie „Dobry Brat”	TO JEST NASZ DZIEŃ	2017, 2018, 2019
3	Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych Diecezji Toruńskiej im. Wandy Szuman	Świetlica „PRACOWNIA” Katolickiego Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych Diecezji Toruńskiej im. Wandy Szuman w Toruniu	2017, 2018, 2019
4	Stowarzyszenie Dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Oraz Ich Rodzin "Dziewiętnastka"	Z Bydgoskiego Przedmieścia w Beskid Żywiecki	2017
		Festyn rodzinny – Podziel się uśmiechem	2017, 2018, 2019
5	„Jestem” Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym i Osobom Potrzebującym Wsparcia	Klub integracji społecznej	2017
		Spotkanie Wigilijne - Jestem 2018	2018
		Góry bez barier - Karkonosze	2018, 2019
6	Fundacja Wspierania Rozwoju „Impuls”	Dziecięco - Młodzieżowy Klub Integracyjny Impuls	2017, 2018, 2019
7	Fundacja TUS	Niepełnosprawnik	2017, 2018, 2019
8	Toruńskie Stowarzyszenie "Współpraca"	Świetlica Socjo - psychoterapeutyczna	2017, 2018, 2019
		Wyjazd rekreacyjno – integracyjny dla osób niepełnosprawnych	2019
9	Fundacja na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Arkadia" w Toruniu	Aktywny czas wolny	2017, 2018, 2019
		Treningi wspinaczki, Wsparcie dla aktywnych zawodowo osób z niepełnosprawnością	2018, 2019
10	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Zarząd Powiatowy	Cukrzyca - epidemia XXI wieku, czyli nie zna granic	2017, 2018, 2019
11	Polski Związek Niewidomych Okręg Kujawsko-Pomorski Koło Powiatowe Toruń	Punkt Rehabilitacyjno - Konsultacyjny dla niewidomych mieszkańców Torunia	2017, 2018, 2019
12	Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych Diecezji Toruńskiej im. Wandy Szuman	Świetlica „PRACOWNIA” Katolickiego Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych Diecezji Toruńskiej im. Wandy Szuman w Toruniu	2017, 2018, 2019
13	„Daj Szansę” Fundacja na Rzecz Rozwoju Dzieci Niepełnosprawnych	Wspieramy mamy	2018

Lp.	Nazwa organizacji	Projekt	Rok, w którym realizowany był projekt
		DAJ SZANSE Niepełnosprawnym	2017, 2018, 2019
		Klub reportera	2019
14	Stowarzyszenie Dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Oraz Ich Rodzin „Dziewiętnastka”	„Z Bydgoskiego Przedmieścia w Beskid Żywiecki” – VII edycja	2017, 2019
15	Fundacja "Światło"	Moje życie w czterech porach roku	2017, 2018, 2019
		AWzR - aktywizacja i integracja osób niepełnosprawnych - chorych onkologicznie	2018, 2019
		Piknik Osób Niepełnosprawnych	2018, 2019
16	Fundacja Razem Zmieniamy Świat	Turniej finałowy międzynarodowej ligi piłki nożnej osób niepełnosprawnych SENI CUP	2017, 2018, 2019
17	Toruńskie Stowarzyszenie „Amazonki”	Rehabilitacja psychofizyczna kobiet po chorobie nowotworowej raka piersi	2017, 2018, 2019
18	Toruński Związek Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej	Ćwiczenia usprawniające aparat ruchu dla osób niepełnosprawnych jako uzupełnienie codziennych cykli rehabilitacji	2018
		Terapia tańcem - Zumba dla dzieci z autyzmem, zespołem Aspergera i zespołem Downa	2018, 2019
19	Fundacja Społeczno - Charytatywna Pomoc Rodzinie i Ziemi	Mamy serce dla Nadziei, Zawsze jest Nadzieja	2018, 2019
20	Fundacja Blisko Dziecka	JA i TY siebie odkrywamy	2019
21	RC fundacja konsultingu i rehabilitacji	Mieszkanie Terapeutyczne	2017, 2018, 2019
22	Fundacja Archipelag Inicjatyw	Otwarta pracownia ceramiczna	2017, 2018, 2019
23	Chorągiew Kujawsko – Pomorska Związku Harcerstwa Polskiego Hufiec Toruń	Bieg Harcerski Nieprzetartego Szlaku	2017, 2018, 2019
24	Stowarzyszenie Agrafta/Fundacja Agrafta	Turnus rehabilitacyjno – wypoczynkowy dla osób niepełnosprawnych głównie z zaburzeniami psychicznymi	2018, 2019
		Cyfrowe fotowakacje - warsztaty komputerowo-fotograficzne	2018, 2019
25	„Razem w Drodze” Fundacja Pomocy Dzieciom, Młodzieży, Osobom Niepełnosprawnym oraz Potrzebującym Wsparcia	Mogę się jeszcze wiele nauczyć - cykliczne zajęcia rozwijające kompetencje komunikacyjne dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną	2018, 2019
		Jest artysta w każdym z nas - cykliczne warsztaty z elementami arteterapii dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	2019
26	„Dorotkowo” Fundacja na Rzecz Doroty Targowskiej i Jej Przyjaciół	Święto Dorotkowa, czyli rodzinna impreza integracyjna	2018, 2019

Lp.	Nazwa organizacji	Projekt	Rok, w którym realizowany był projekt
		DÉCUPAGE. Arteterapia dla dzieci obciążonych anomaliami genetycznymi, ich rodzeństwa i przyjaciół.	2017, 2018, 2019
27	Stowarzyszenie Hospicjum Światło	Razem dla siebie – wsparcie dla rodzin i wolontariuszy	2017
		OSWOIĆ ŻAL PO STRACIE - TELE WSPARCIE przy Stowarzyszeniu Hospicjum „Światło”	2018
		COD - CENTRUM OPIEKI DOMOWEJ przy Stowarzyszeniu Hospicjum "Światło"	2018, 2019
28	Stowarzyszeniem Pomocy Osobom z Autyzmem w Toruniu	AUTYZM STOP – program skutecznej pomocy terapeutycznej	2017, 2018, 2019
29	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy	Rodzinna rehabilitacja	2019
30	Międzyszkolny Klub Sportowy SKARMAT	Integracyjne Zawody na Orientację	2017, 2018
31	Stowarzyszenie „Tilia”	Razem na Barbarce – integracja osób niepełnosprawnych	2017
32	Fundacja Inicjatyw Na Rzecz Niepełnosprawnych PRO OMNIBUS	XXI Festiwal Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej Impresje Artystyczne 2017	2017, 2018, 2019
33	Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Przewlekłe Chorym „Chronica”	Przystanek „A”	2017
34	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Jąkających się	Poprawa komunikacji warunkiem satysfakcjonującego życia	2017
35	Stowarzyszenie „Motywacja”	Razem możemy więcej	2017
36	Fundacja „Dr Clown”	Odwiedziny z uśmiechem	2017
37	Ognisko Sportu Niepełnosprawnych „Alfa Sport Toruń”	Aktywizacja i integracja osób niepełnosprawnych	2017

Źródło: Urząd Miasta Torunia